МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

КIиранди
1
НОЯБРЬ
1959 шу
№ 88 (2400)
Мах 20 кап.

Колхозникаши колхозницаши, совхозий болхлой, юрта боахама специалисташ! Хьисап долаш лелабе боахам, дикагIа пайда эца латтах, сихагIа юкъейоалае севообороташ! Мамогга лакхъе латтанцарча балхий культура! ХIара бIаь гектара тIара лаьрхIа дукхагIа юрта боахама продукташ яхара тIакхувш хила!

(Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 42 шу даларга долча ССКП ЦК-а тIахьехамаш тIара).

Культпросветучреждений болх вахарца бувза

Эггара халагIа дола хIама—сага дагара дар фуд а хайна из нийсача новкъа ваккха магар да. Из гIулакх карагIдоал большевистски деша. Цудуххьа вай партес массаза а чIоагIа лоархIаме лийрхIад большевистски дош, из къахьегамхошка дIакхоачийташ бола никъ. ДIаяхача хана В. И. Ленина яздаьд социализма идеях кхетаргва эггара тIехьависа болхло а «нагахьа санна е агитатора е пропагандиста из идея дIаювцаргйолаш цунна тIаваха хойя, из кхетаргволча меттаца вахарцара цун йовзаш йола факташ а йоалаеш дIадувца хойя». Иштта массайолча хана а вай парте даь соцамаш къахьегамхошка дIакхайкадара чIоагIа дакъа лоацаш я культпросветучреждениш а.

Тахан вайна хьалхашка латта керттера гIулакх да берригa вай мехкара къахьегамхой семилетка план кхоачашъяра оарцагIабахар. Из болх вIаштIехьабаккхара дакъа лаца декхарийла я вай юртбоахама районашкара тайп-тайпара культпросветучреждениш — клубаш, культура цIенош, иштта кхы а. Цар болх ца соццаш лелаш хила беза укх деношка. Балха халагIа йолча моттиге хила беза клубай кулгалхой шоай дешаца къахьегамхой дегаш урaувттадеш. ХIара культура цIенна, клуба болхлошта хIанз хьалхашка латта декхар да шоай района боахам уж дика бовзаш хилар. ТIаккха царна дика ховш хила деза района хьалхашка латта декхараш. Уккхазара дIаболабала беза цар хьош бола никъ, хIана аьлча хIара къахьегамхо кхеташ хила веза шийна хьалхашка латтача декхарех. Цунна ховш хила деза, семилетка план ханал хьалха кхоачашъергхилар, нагахьа санна массайолча предприятеша, совхозаша, колхозаша шоаш тIаийца социалистически декхараш кхоачашдойя.

Из гIулакх дика кхета а деш нийса дIахьу шоай болх вай республикерча цхьайолча клубаша, культура цIеноша, иштта кхыча а культпросветучреждениша. Ножай-Юртовски районе Максима Горьке цIерахча колхозе я «Айти-мохк» яха юрт. ЧIоагIа дукхаеза цигарча наха клуба заведующи йола нохчий йоI Массу Мантаева. Геттара дукхаеза из цигарча кагирхошта а.

— ЦIаккха а сагота хилац тха клубе, — йоах цар. Массу ший болх дика бовзаш я. Оаха цунна массаза а эша новкъостал ду.

Бакъда, хIанзара гIулакх ше-шегIа хьаоттанзар клубе. Массуна дага доагIа эггара хьалха ше болх дIаболабеш хиннар. Клубе ши-кхоъ мара саг хилацар. Халхар мара кулгалхоша деш хIама дацар. Цхьабараш харцахь лелар. Нохчий мехкарий клубе ахацар. ТIаккха Мантаевас парторганизаце секретараца дага а яьнна болх тоабе чIоагIо йир. Эггара хьалха цо кагирхой коллектив вIашагIтехар. ТIаккха царца дага а яьнна цо оттайир сакъердаме сайренаш хургйолаш йола программа. Клубе еша йолаелар тайп-тайпара лекцеш, беседаш. ТIехь-тIехьагIа клубе аха баьлар дуккха а нах.

ХIанз клубе йоккха коллектив я, шийи агитатораш а ба. Дика кхоачашду цар шоашта хьалхашка латта декхараш. Укх деношка юртбоахама къахьегамхой гуиранара балхаш деш болча хана клуба болхлой массайолча фермашка шоай болх дIахьош ба. Ала деза клуба агитатораш лекцеш шоаш болх беш болча участкеешаш хилар. Бригадир волча социалистически яхье баьнначар толамех дувц Зовжана Дениевас, Июньски Пленума соцамаш довзийт нов. Бакланова.

Дика болх беш я Гудермесски районера «Дружба» яхача совхозера Ахмадов заведующи вола клуб. Цига дика художественни самодеятельность я. Каст-каста увттаду самодеятельносте дакъа лоацаш болчар совхоза отделенешка концерташ. Концерт долалалехьа цхьанне массаза а лоацца лекци еш. Цул совгIа совхозе дикагIа болх беш барий толамаш дIакхайкаду. ТIаккха клубе каст-каста хул опыт дIайовзийташ йола сайренаш. Цига къамаьл ду дика болх беш белгалоаьнначар. Цар кхычарна дIайовзийт шоай опыт. Геттара дика лелаю укхаза гойтара агитаци а.

Массаза болх беш йола агитбригада я Шелковской районера Червленная яхача станицерча культура цIагIа. Агитбригадо арахец «Болх а бе ваха а ваха коммунистически хьисапе» яха стендаш. Колхозникашка дIаювц колхоза семилетка, XXI съездо, Июньски Пленумо яь решенеш. Клубе кино хулача хана фильм йолаялалехьа хьахьокх кинолентаца яздаь дола газеташ.

Иштта шоай болх дика кхета а беш дIахьош кхы а я вай республике культпросветучреждениш. Цхьабакъда, дукха я из гIулакх ледара лелаДеш а.

Дукха ха я МагIалбика районера «Ингушски» совхоза йоккха клуб болх ца беш латта. Дуккхача хана укхаза болх баь вола заведующи хIанз дукха ха йоаццаш дIаваьлар болхара совхоза кулгалхоша алапи ца луш соцадаь. Клуб хIанз а болх ца беш я. Горисполкома культура отдел. (зав.нов. Дугаев) цхьаккха хIама деш яц цу гIулакха. Дукха сагота яц совхоза профсоюзни организаци а.

ЧIоагIа ледара лел из болх Первомайски районе а. «ДоттагIал», «Заря» яхача, «Орджоникидзе» цIерах йолча колхозашка яц вайнаьха меттал художественни самодеятельность. Бо болх бу цигарча клубашкарча библиотекаша а. Укхаза тергал дац дешархой хьашташ. Клубашка дика агитколлективаш а яц. Ледара лел гойтара агитаци а. Геттара кIезига хьувкъ колхозникашта научно-популярни киножурналаш ешац колхозий семилетках лаьца лекцеш.

ДукхагIа йолча Советски районерча клубашка яц агитколлективаш, цул совгIа болх беш передвижкаш а яц. Цхьайолча юрташка геттара кIезига хьувкх кино. Араювлаш стендаш, листокаш яц, болх бац красни уголокаша.

Дика лелац из болх Назрановски районе а.

Культпросветучреждений болхлошта хьалхашка латтар сий дола декхар да. Массаза а бе беза цар шоай болх къахьегамхошта эшар фуд хьожаш, цар тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара новкъостал деш, вахарца бувзам болаш. Нийса хургдац нагахьа санна е болх укх тайпара бе, аьнна, царна цхьа рецепт оттаний ча. Бакъда, кхычар лелаю техка йола методаш хьаэца еза. ЧIоагIа пайда эца беза клубашка хулаш йолча сайренех. Цига дика вIаштIехьадаргда опыт дIа-юха йовзийтара гIулакх. Фермашкей отделенешкей увттадеча концерташца дуларгда новкъостал. Концерт доладалалехьа къамаьл де мегаргда агитатора, хIаьта цига дикагIа йола опыт ювца а мегаргья.

Къаьстта дика леладе деза клубе лекцеш ешара гIулакх. Каст-каста хоз клуба болхлоша «лекцега ладувгIа нах ахац» яхаш. Из хургдац нагахьа санна къахьегамхошта эшар фуд а хьежа лекцеш кийчйой.

ЧIоагIа новкъостал дергда юртбоахама къахьегамхошта библиотекаша. Цига хила деза тайп-тайпара книжкаш. Художественни литература дийша ца Iеш колхозникашта лов шоай балхах лаьца книжкаш деша, кхычахьа къахьегама овсарле мишта лакхлу ха, иштта кхы а.

Къахьегамхой хьашташ Iалашдар, Коммунистически къахьегама форма йоаржаяр, Гагановай сий дола гIулакх кхайкадар, къахьегама овсарле лакхъяр—уж декхараш да тахан болхлошта хьалхашка латтараш. Из сий дола гIулакх кхоачашдара культпросветучреждений болхлошта массаза а новкъостал деш хила еза райисполкомий культура отделаш, юрта Советаш, Нохч-ГIалгIай культура Министерства культпросветбалха отдел.

11 бетта план кхоачашъяьй

Сийлахь-боккхача Октябра 42 шу дизара денна сийленца накъа болх Грознерча химически завода болхлой. Массаза санна сийленца кхоачашдаьд цар шоаш тIаийца хинна декхараш: валови продукци арахецара план кхоачашъяьй 29 октябре.

Завода цехашта юкъе къаьстта дика къахьегарца белгалъяьннай синтетически этилови спирт доаккхаш йола цехаш. Октябрь бетта план 26 октябре кхоачашъяьй цар.

Спирт даккхара йола 11 бетта план 28 октябре кхоачашъяьй № 32-91 йолча цеха коллективо. Дьатташта регенераци яра шера йола план кхоачашъяьй № 50 йолча цеха коллективо а.

Дика къахьегарца белгалбаьннаб заводера дуккха а болхлой: И. Антонов, В. Стакозова, бокхагIа бола аппаратчикаш М. Антонова, А. Сухорукова, иштта кхыбараш а.

Октябра сийлахь-доккха цIей сийленца белгалдоакх Грознерча химикаша.

А. ПУХОВИЦКИЙ.

МАШАРИ ДОТТАГIАЛИ ЧIОАГIДАРА

«Красный молот» яхача завода итташ агитатораш укх деношка Советски правительства керте латтача Н. С. Хрущева Америка ВIашагIкхийттача Штаташка яьча исторически визита хетаяь беседаш еш ба. Дунен исторе чухь боккха лоархIам болаш гIулакх лерхI машиностроителаша цу визитах. БIаьш миллионаш болча наьха дегашка дунен халкъашта юкъе кхохкаденна латта гIулакхаш лаьгIдара тIехьа. «шийла тIом» дIабаккхара тIехьа бола боккха тешам чубоссабаьб цу машареи доттагIлени сийлахь-йоккхача миссе.

Цу лоархIамерча гIулакха хетаяь собранеш хилар укх деношка завода цехашка. Сталелитейщикий цехе хиннача собране ерригача коллектива хетар дийцар къамаьл даьча сталевара нов. Персиянова. Цо аьлар:

— Нов. Хрущева Iалаьмате боккха болх баьб дунен тIа машар чIоагIбара тIехьа. Американски лаьтта волча хана цо мел даьча къамаьлаца къаьгга белгалдоалаш дар деррига халкъаш вIаши машаре дахара гIулакх чакхдаккханза даргдоацилга. Советски халкъо доттагIлен кулг ше низ боацаш доландаь кхувдадац кхыча халкъашка дIа, цо из кхувдаду дерригача дунен тIа машар хилар дезаш. Вайна машар безаш хилар къаьгга белгалду Советски правительствос массанахьа а деррига а герз дIадаккха, аьнна, яьча предложенех.

ЧIоагIа теркам тIабахийта ладийгIар собране хиннараша къаьнача слесара нов. Дубасова даьча къамаьлага.

— Никита Сергеевича ООН Генеральни Ассамблея заседане даьча къамаьло, — аьлар цо, — Советски правительствогара цо цига яьча предложене дерригача дунен тIа машар хилара лелабеча къовсама керда зама хьаелл, хIаьта Советски Союз кIаьд ца луш машара гIулакх чакхдаккха кийча хилар белгалду.

Иштта собране къамаьл даьча смена начальника нов. Петрова дийцар, «шийлача тIема» тIехьа латтараша леладеш дола бIеха гIулакхаш гучадоахаш советски халкъо даьхача доккхийча къахьегама толамех.

— Тхона лов, йоахар сталелитейщикаша, Советски наьха уйлаш, вайна хетар, вай гIулакхаш американски халкъа долчча тайпара дIадовзар. Уж дIадовзийташ дикача толамаца чакхбаьлар Никита Сергеевича США бихьа никъ.

Н. С. Хрущев США вахар могадеш йола решени тIаийцар собране, хIаьта ханал хьалха шера йола план кхоачашъе декхар а тIаийцар цар.

Иштта собранеш хилар завода кхыча цехашка а.

К. КАЛИНОВСКИЙ.

СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIа сесси

27 октябре Москве ший болх дIаболабир пхезлагIа гулъяьча СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIча сессе.

Советски пачхьалкхен лакхехьарча органа депутаташ столице гулбеннаб Советски Союза чурча вахаре а дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка а доккхийча хIамашца белгалдаьннача деношка. Вай мехкара халкъаш толаме кхоачашдеш доакх ССКП XXI-гIча съездо оттаяь халкъа боахам дегIабара йола ворхI шера план. Космос караерзаеш керда доккхий толамаш даьхад вай Даьхено. Новкъоста Н. С. Хрущева Америка ВIашагIкхийттача Штаташка бихьача исторически наькъои массане а цIенцаь герз дIадаккхара хьакъехьа цо ООН-а Генеральни Ассамблее яьча предложенеи тешам боссабир лаьттан букъ тIарча миллионаш болча наьха дегашка «шийла тIом» дIабаргхиларах а лаьттан тIа бIаьхеи чIоагIеи машар оттаргхиларах а.

Йоккхача Кремлевски Дворец заседанеш хулча зале Iуйрийна 10 сахьат даьлча хьайийлар Союза Совета хьалхара заседани. Председателал деш вар Союза Совета председатель вола депутат П. П. Лобанов. Цу хана Кремлевски театра цIеношка Къамий Совета Председатель волча депутата Я. В. Пейве председателал а деш заседани хилар Къамий Совета а. Депутаташа а хьашаша а чIоагIа тIоараш а детташ тIаийцар Коммунистически партеи Советски правительстваи хьалхе лелаераш.

Союза Совето ладийгIачул тIехьагIа чIоагIийр юкъера баьннача депутаташта меттел йиъ хоржама округе Союза Совета депутаташ харжара хьакъехьа палата Мандатни комиссе председатель волча депутата Л. Н. Ефремова яь доклад.

Цул тIехьагIа Союза Совето Узбекски ССР-ера баьхкача депутаташа яьча предложенех Союза Совета Председатела заместителалла хержар депутат Р. Курбанов, депутат С. К. Камалов цу декхарех мукъа а ваькха. Азербайджански ССР-ера баьхкача депутаташа яьча предложенех Союза Совета палата председатела заместителалла хержар депутат Ш. М. Гасанова, депутат И. Д. Мустафаев цу декхарех мукъа а ваькха.

Къамий Совето ладийгIачул тIехьагIа чIоагIийр Калмыцки АССР 11 хоржамий округеи Къилбседа-ХIирий АССР цхьан хоржамий округеи Къамий Совета депутаташ харжара хьакъехьа палата Мандатни комиссе председатель волча депутата С. В. Червоненкос яь доклад.

Цул тIехьагIа Союза Советеи Къамий Советеи къаьст-къаьста хиннача заседанешка чIоагIийр сессе повестка дняи цун балха порядоки.

Сесси хьожаргья укх дешашка:

1. 1960 шера йолча СССР халкъа боахам дегIабара планага.

2. 1960 шера йолча ССР Союза Пачхьалкхен бюджетага а 1958 шерара Пачхьалкхен бюджет кхоачашъяргa а.

3. ССР Союзеи союзни республикайи бюджетни бокъонех долча Закона проектага.

4. СССР Лакхехьарча Совета депутат юхаваккхара порядках долча Закона проектага.

5. Дунен халкъашта юкъерча гIулакхашкеи Советски Союза арахьарча политикагеи.

6. ССР Союза Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдарга.

Iуйрийна 11 сахьат даьлча Йоккхача Кремлевски Дворец заседанеш хулча зале Союза Совета Председатель волча П. П. Лобанова председателал а деш Союза Советеи Къамий Советеи цхьана заседани хилар.

Дуккха хьаьший ба зале, хьалйиза я дипломатически корпуса а советски кхыча мехкашкарчеи пресса а ложаш. Правительственни ложашка ба чIоагIа тIоараш тохарца тIаийца новкъостий А. Б. Аристов, Н. И. Беляев, Л. И. Брежнев, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, А. И. Кириченко, Ф. Р. Козлов, О. В. Куусинен, Н. А. Мухитдинов, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, П. Н. Поспелов, Д. С. Коротченко, Я. Э. Калнберзин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, В. П. Мжаванадзе, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский.

Повестка дня хьалхара дош дувца йолалу сесси. 1960 шера йолча СССР халкъа боахам дегIабоалабара плана хьакъехьа доклад е дош лу СССР Министрий Совета Председатела заместитель а СССР Госплана председатель а волча депутата А. Н. Косыгина.

А. Н. Косыгина доклада тIара

Ер шу, семилетка хьалхара шу дIадода, йоах нов. А. Н. Косыгина, къахьегамхоша къаьстта дика дог айденна болх а беш. Коммунистически партеи цун ленински Центральни Комитетеи хьалхленца Советски халкъо толамца кхоачашъю ССКП XXI-ча съезда решенеш. Советски наха тIагIертта дика къахьегарца чехка дегIадоагIа промышленноста, транспорта, юрта боахама деррига доакъош. Советски Iилмои техникои цIаккха а ца хиннача тайпара даьхача доккхийча толамаша бокъо лу ер шу саго космически аре Iомаяра керда зама дIайолаяра юхь я ала. Социалистически экономикеи культуреи дегIайоагIаш хиларо, советски Iилмои техникои даьхача толамаша тешал ду вай социалистически строй дувцилга йоацаш толашагIа хилара.

Вай хана хинна Iалаьмате доккха хIама да Советски правительства керте латтар нов. Н. С. Хрущев Америка ВIашагIкхийттача Штаташка вахар. Тайп-тайпара социальни системаш йола мехкаш машаре дахарах йола ленински принцип кхоачашъяра цун бола Iалаьмате боккха исторически лоархIам бийца вала хала да. Ма чIоагIа гIад а дигар вай, доаккхал а дир вай воай партех а воай мехках а вай пачхьалкхен керте латтача Никита Сергеевич Хрущева ВIашагIкхийттача Къамий Организаце Генеральни Ассамблее массане а деррига герз дIадаккхара, дерригача дунен тIарча халкъий дага доахкарашеи цар вахара хьашташеи маяххара йола программа кхайкаеш къамаьл дича.

Укх шера халкъа боахам дегIабарах дувцаш, А. Н. Косыгина белгалдоаккх, мехка экономика чIоагIа лакхлуш хилар. Промышленни производство дегIаяра темпаш семилетка тIа шера юккъера оттаяьча заданеел лоархIам боллаш лакхагIа латт. Промышленни продукци арахецара план 4 процент гаргга тIеххкоачашъергья. Ерригача союзни республикаша тIеххкоачашъю производственни заданеш. Планал совгIа лоархIам боллаш дукхагIа доаккхаргда Iаьржа а бос бола а металлаш, кIор, мехкдаьтта, электроэнерги, химически продукце керттера тайпаш, дуккха машинаш, оборудовани, строительни материалаш, хIаьта иштта халкъа эша товараш а.

1959 шера производства средсташ 12 процент дукхагIа хьаергья, хIаьта наха эша предметаш 10,5 процент дукхагIа дергда.

ЛоархIам боллаш дика итог я къахьегама овсарле лакхъяра а промышленни продукцега дIабода мах лохбара а хьакъехьа 1959 шерарча плана заданеш тIеххкоачашъяр.

Укх тIехьарча шерашка юрта боахаме йоккхий мероприятеш чакхъяьхай парте, цар юртбоахама производство дикка лакхъяра эшаш йола торонаш гучаяьхай. Вай мехкарча цхьайолча районашка во ха лаьттаяле а ялатеи шекар доаккхача свеклайи, иштта кхы цхьайолча культурайи хьувкъам укх шера дикагIа хургболаш ба дIадахача тIеххьарча пхе шерах хIара шера хинначул. Дика хьийкъаб боамби. Ханал хьалха кхоачашъяьй дулхи, фуаши, шуреи пачхьалкхенга дохкара йола план. Толамца кхоачашъеш латт шурий план а.

1959-ча шерарча итогаша хьахьокх парте XXI-ча съездо оттадаь декхараш толамца кхоачашделга.

ДIахо нов. Косыгина ювц семилетка шоллагIча шерарча плана керттера показателаш. 1960-ча шера керда боккха гIа боаккхаргба вай мехко керттера экономически декхар кхоачашдарaи наьха вахар кхы а тоадарaи. Семилетка хьалхарча шера даьхача толамашеи производство дегIаяра гучаяьхача торонашеи вIаштIехьахулийтаргда ворхI шерарча плана тIа лаьрхIача тайпара доацаш 1960-ча шера кхы а лакхера заданеш кхоачашъе. Семилетка хьалхарча шин шера промышленни производства контрольни цифрай заданеш 100 миллиард сомага кхаччалца тIеххкоачашъергья. Контрольни цифраш тIа лаьрхIа хинначул дукхагIа 3 миллион тонн гаргга болат арахецаргда 1960-ча шера, хIаьта прокат — 2 миллион тонн гаргга дукхагIа.

Иштта, 1960-ча шера чIоагIа лард йолларгья ворхI шера план ханал хьалха кхоачашъяра.

1960-ча шера йоккхий мероприятеш чакхйоахаргья вахар дIахо а тоадара. Из шу чакхдоаллаше а йистедаккха деза халкъа боахама массайолча отраслешкара болхлошеи гIулакхерча нахеи дийнахьа 6—7 сахьата болх бергбола гIулакх. ДIахо а дегIадоагIаргда нах чубаха пIенош хьалделга, наьха хьашташ Iалашду учрежденеши, школаши, школашинтернаташи, больницаши, берий садаши, берий яслеши хьалъелга.

Докладчика дIахо ювц халкъа боахама керттерча отраслей плана заданеш. Укх шерарчул 8,1 процент лакхлургья 1960-ча шера промышленноста валови продукци. Цунга хьежжа лакхлургда хIамаш хьаеш йола средстваш хьаяр 8,8 проценти наха эша предметаш хьаелга 6,4 процентi.

Плана тIа лерхI Iаьржа металлурги дегIайоалаяра доккхий гIулакхаш кхоачашде. Цу тIа лерхI чон 9 процент, болат 8 процент, прокат 7 процент, турбаш 12 процент дукхагIа хьае. ТIадоагIача шера вай мехка лоаладеш дола болат 65 миллион тоннага дIакхоаччаш хургда. Доаккхаш дола аьшка руда 105 миллион тоннал тIехдаргда.

1960 шера лоархIам бола гIулакхаш кхоачашде лерхI Iаьржача металлурге. Заводашка керда техникеи дикагIа йола технологически процессаши юкъейоалаяра болх бе йолалургья эггара хьалхара 600 тонн чуйодаш йола автоматизированни мартеновски пишкаш, массехк йоккха доменни пишк, царна юкъе 2 эзар кубически метр хулаш йола доменни пишк а йолаш. Чони болати лоаладеча производстве дикка дукхагIа пайда эцаргба Iалама газахи кислородни дутьехи. 1960 шера Донбассе болх беш хургья дунен тIа эггара йоккхагIа йола хадданза болат чудотташ йола установка.

ДукхагIа даха лерхI бос бола а, нагахьа мара ца нийслу а, маьха деза дола а металлаш, дуккха дукхагIа даха лерхI алмазаш. Сихха дегIайоагIаргья химически промышленность. Цун ерригa продукци 10 процент дукхагIа хилийта лерхI, цу юкъе пластически массаш — 20 процент, химически хьоасаш — 17 процент а долаш. Дикка дукхагIа доаккхаргда синтетически каучук.

Плана тIа лерхI доагама промышленность дIахо дегIайоалае а доагама баланса структура тоае а, ССКП XXI съезда решенеша къоастадаьча тайпара. Мехкдаьтта 15 миллион тонн гаргга дукхагIа доаккхаргда 1960 шера, из хургда 144 миллион тонн, газ кхаь даькъах цхьа дакъа дукхагIа йоаккхаргья, из хургья 53 миллиард кубически метр. КIор 1,7 процент дукхагIа боаккхаргба, цу юкъе къаьстта дукхагIа кокс хулаш бола кIор а болаш.

1960 шера халкъа боахама кхоачам болаш доагам хургда, из бахьан долаш торо хургья дуккха а доагам вай мехка а доазол дехьа а дохка.

ДIадахача шерашка санна промышленностал сихагIа дегIадоагIа электроэнерги йоаккхилга. ТIадоагIача шера 291 миллиард киловатт-сахьат е укх шерарчул 11,2 процент дукхагIа электроэнерги яккха лерхI.

Машиностроенеи металлообработкаи продукци арахецилга 12 процент лакхде лерхI. Эггара сихагIа а дукхагIа а арахеца лерхIаш я еза-йоккхача индустре керттерча доакъошта: металлургена, химена, мехкдаьттаи газовойи промышленноста, электростанцешта эшаш йола машинаши, оборудованеши, хIаьта дикка дукхагIа арахеца лерхI ейгачеи кхачани промышленноста эша оборудованеш а. ДукхагIа арахецаргья хьайбаш леладеча механизаци яраи мухь тIаботтача механизаци яраи эшаш йола машинаш а. 1960 шера цхьатарра арахеца йолалургья 400 тайпара лоархIаметIа йола оборудованеш, кийчъергья 1400 совгIа машиний, механизмайи, приборийи опытни образецаш; 500 совгIа тайпа къаенна машинаш производствера хьаяха лаьрхIа я.

Дуккха рузкъеи ахчеи хьожадаьда халкъа эшаш дола товараш арахецилга дIахо лакхдара. Ейгача промышленноста продукцеш 1959 шераца нийсйича 1960 шера 9 миллиард сом гаргга (предприятей оптови маьхех) дукхагIа хургья. КIадаш арахецилга 7.900 миллион метаргеи, пазата барзкъаш арахецилга 548,3 миллионагеи, телатах баь кога гIирс арахецилга 407,5 миллион парагеи кхоачаде лаьрхIа да. Лакхлургда бахача наха чIоагIа безам а болаш дIайийдеш дола кIадаш, гаташ, зипаш, моашош, дика басар даь кIадаш, рант дилла кога гIирс, иштта кхыдола товараш арахецилга.

Дикка дегIайоагIаргья 1960 шера кхачан промышленность. Дуккха хьалъе лаьрхIа я керда шекар доаккха заводаш, даьтта доаккха, нахча йоаккха, шурий предприятеш, мясокомбинаташ, холодильникаш. Кхачан промышленноста керттерча доакъой производственни низаш дегIадахкара кхаь даькъах ши дакъа гаргга Iалашдергда йолаш йола предприятеш тоа а еш эргаяхарца.

Юрта боахама производства дегIаяра дош дувцаш А. Н. Касыгина

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

СУРТА ТIА: (хьалхарча плане) СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIча сессе дакъа лоацаш бола Нохч-ГIалгIай АССР депутаташ.
В. Соболеван А. Батановен сурт. ТАСС фотохроника.

СССР Лакххехьарча Совета кхоалагIа сесси

(ДIахододар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

белгалдир, вай юрта боахам сихха дегIабоагIаш хилар. ССКП ЦК декабрьски (1958 шу) Пленума решенеш толамца кхоачаш хулаш латт. ТIеххьарча пхе шера (1954—1958 шш.) юрта боахама валови продукци 8,6 процент лакхъеннай. Иштта сиха боахам дегIабоагIаш хинна бац вай цIаккха а. Уж толамаш вай парте хьалкъал дола политикеи, цо беш бола Iалальмате боккха организаторски болхи, юрта боахама болхлоша чIоагIа къахьегари бахьан долаш даьхад.

1960 шера 9,3 миллиард пунт хиллал ялат чуэцаргда. ЦIена дулх доаккхилга 10,6 миллион тоннага дIакхоачаргда. Шукха хIама ца эшаш 72 миллион тонн шура яккха а лаьрхIад, е соахка США яьккхача 330 килограмма духьал хIара сага сих 336 килограмм а хургйолаш. ДIахо лакхданза даргдоацаш да—шекар доаккха свеклаш, боамби, ленволокно, тха, кхыйола юрта боахама продукци арахецилга, хьайбашта дукхагIа доакъар Iалащделга, доахан дукхагIа дебаделга а цар продуктивность лакхъелга а.

Юрта боахама технически база дIахо чIоагIлургья. ХьатIадоагIача шера цунга кхоачаргья 152 эзар трактор, 135 тракторий нохараш, 108 эзар тракторий сеялкаш, 54 эзар ялат чуэцаш йола, ше лела комбайн, 53 эзар кIа хьокха машин. Юрта боахама машиний дикал а цар конструкци а тоалургйола наькъаш лохаш да.

Паччахьалкхено 1960 шера юрта боахам тоабара 19 миллиард сом хьахийцад.

Транспорт дегIаяра дешаш дувца волалу докладчик. Доккхий балхаш дергда дIахо из технически эргайоккхаш. 2140 километр машиннаькъа электрификаци е лаьрхIад. 1960 шу дузача хана электровозаши тепловозаши лелаш долча наькъий дIоахал 34 эзар километрага дIакхоачаргда. Ерригача грузооборота юкъе тепловозашеи электровозашеи дIакхухьаш дола мухьаш 33 процентагара 41 процентага кхоачаргда. Дахка лаьрхIад 1300 километр гаргга керда машиннаькъаш, дукхагIча даькъе мехка малхбоален районашка а доххаш. ДIахо кхы а тоалургья хинеи автомобилийи транспорт. ЛоархIам боллаш лакхлургда самолеташца пассажираш дIа-юха кхувлилга.

1960 шера дукхха а капитальни гIишлош хьалъе лаьрхIад. Паччахьалкхен планах цу гIулакхага 255,5 миллиард сом дахийта лаьрхIад. 1959 шераца нийсдича капиталовложенеш цхьайтт процент дегIайоагIаргья, хIаьта химически промышленносте уж дегIайоагIаргья 30 процентал дукхагIа, металлурге — 20 процент, мехкдаьттаи газовойи промышленносте — 15 процентал дукхагIа.

Советски Союза Малхбоален районаш дегIайоалае 100 миллиард сом, е мехкарча капиталовложенех 40 процент хьожадаьд.

ГIишлош дукхагIеи сихагIеи хьалъяра дерригача дунен тIа хьалхара моттиг дIалоац Советски Союзо. 1960 шера наха баха а, коммунальни а, культурно-бытовой а гIишлош хьалъярга 64 миллиардал тIех ахча дIадахийта лерхI, из халкъа боахамга дIадахийта лерхIача дерригача ахчах диьлагIа дакъа да. 1959 шера наха баха 80 миллион квадратни метр цIенош хьалдергда, хIаьта 1960 шера — 101 миллион квадратни метр. Хьалдергдола цIенош мел дукха да гургда нагахь санна 1959-1960 шерашкахь хьалдаь а даьха нахага баха дIалургдола цIенош революци хилалехьа Россе нах чубахаш хинна цIенош миссел да аьлча.

1960 шера плана тIа лерхI ерригача союзни республикай экономикеи культуреи кхы а дегIайоалае.

Промышленносте къахьегама овсарал 5,8 процент лакхъе лерхI 1960 шера плана проекта тIа. Вешта аьлча, шера тIаккхеташ йолча промышленни продукце диъ даькъах кхо дакъа къахьегама овсарал лакхъялар бахьан долаш тIаккхетаргья. ГIишлош еча къахьегама овсарал 7 процент лакхлургья. Къахьегама овсарал лакхъе вIаштIехьадаргда предприятеши стройкаши технически оагIонгахьара дикагIа кийчъярца.

Плана тIа лерхI 1960 шера промышленни продукцега дIабода мах 1959 шерарчул 1,9 процента машиннаькъ тIа мухь дIа-юха кхахьара мах 2,5 процента лохбе. Строительно-монтажни балхий мах 1959 шерарчул 1,5 процент лохбергба. Производствага дIадода ахча кIезигдара заданеш кхоачашъяро торо хулийтаргья 30 миллиард сомал тIех рузкъа кходе.

Советски халкъа материальни культурни вахар лакхдара хьакъехьа ше дувцаш А. Н. Косыгина белгалдир, советски наьха дунен тIа эггара дикагIа вахар хилийтара вай парте декхар оттадаь хилар. Вай экономика дегIаяра хьокхамаша тешам лу из декхар толамца кхоачашдергхилара. 1960 шера национальни доход 9 процент тIаккхетаргья. Болхлойи, гIулакхерча наьхеи, ахархойи доходаш 1960 шера хIара болх бечоа юкъера лаьрхIача 5 процент тIаккхетаргья, 1960 шера 2,4 миллион квартира ергья. Кердача, дикача цIеношка ваха ховргва 10 миллион гаргга саг. Цул совгIа колхозникашеи юрташкарча гIулакхерча нахеи 1960 шера 1 миллион гаргга цIенош хьалдергда.

ХьатIадоагIача шера розничник товарооборота объем хетаргахьа 50 миллиард сом тIа а кхетаргья, 765 миллиард сомага дIа а кхоачаргья. Дукхха а дукхагIа дохкаргда дулх, дулха продукташ, шура, даьтта, фуаш, шекар, сомаш.

Юкъара — пайданерча къахьегамца дешар дувзадара юкъерча школа болх хувцилга дIахо хьоргда 1960-ча шера. Общеобразовательни школашкара дешархой хургба 2,4 миллионага дIакхоачаш.

Шердеш а тоадеш а латт лакхереи юкъера специальнии образовани йола специалисташ кийчбелга. 1960 шера арахецаргба 119 эзарнега кхаччалца бола инженераш, уж хул 1958 шера США арахийцарел кхоззен ахаззеи дукхагIа.

Дукхха ахча дIахец унахцIено лораелга дегIадоаладара а. Плана тIа лаьрхIад больницаш, поликлиникаш, санатореш, салоIа цIенош хьалделга шерде, лораша наха гIулакх делга тоаде.

Советски Союза экономика дегIаяро торо хулийтаргья кхыча мехкашцара шинна а оагIонна пайдане дола торгови а кхыдола экономически а гIулакхаш шерде. Духхьала семилетка хьалхарча шин шера, йоах нов. Косыгина, 25 процент лакхъяла езаш я вай арахьарча торговле оборот.

СССР боахам дегIабоалабара долча толамаша тешшаме хьахьокх, йоах А. Н. Косыгина, советски халкъ капитализмацарча яхье сихагIа котдоалаш хилар. Вай 1959-1960-ча шерашка хьоргбола никъ дIахьош дукхха а дукхагIа ха йоаяьй США-с. Семилетка хьалхарча шин шера гучадаьннараша хьахьокх ворхI шера план кхоачашъяь ца Iеш, тIеххкхоачаш а ергхилар хIанззе а тешшаме гуш долга. Цо тешал ду лоацца хана ВIашагIкхийттача Штаташта вай тIехьакхуврг хиларах.

Вай планаш кхоачаш а тIеххкхоачаш а яра хьаст наьха къахьегама хьинар айдаларца, шоай низ кхо ца беш болхлоша, колхозникаша, интеллигенце — дерригача советски халкъо къахьегарца ба, яхаш белгалду нов. Косыгина. Коммунизм хьалъяра исторически декхараша дог айдаьча советски халкъо, парте ленински Центральни Комитетаи Советски Правительстваи чIоагIа гонахьа а хьерчаш, ший хьинарерча къахьегамца 1960 шера план тIеххкхоачашъелга Iалащдергда. Цунах доккха гIулакх хургда ворхI шера план кхоачашъяра а вай мехка коммунизм хьалъяра а.

Цул тIехьагIа 1960 шера йолча СССР Паччахьалкхен бюджетахи 1958 шерара СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи йола доклад йир СССР финансай министра заместитела В. Ф. Гарбузова.

В. Ф. Гарбузова доклада тIара

СССР Министрий Совето ювца а Лакхехьарча Советага чIоагIъяьйта а тIаенача 1960 шера йолча СССР Паччахьалкхен бюджета проекто, йоах докладчика, хьахьокх социалистически экономика дIахо чIоагIа дегIайоагIаргхилар, советски наьха вахара-хьали культуреи тоалургхилар. Цу тIа белгалдаь да хьатIадоагIача шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара йолча планах лаьрхIа мел йола еррига мероприятеш кхоачашъяра мел эша ахча.

1959 шера СССР Паччахьалкхен бюджета доходаш 735,8 миллиард соми, расходаш 698,8 миллиард соми кхоачашъе лерхIаш я, доходаш расходел 37 миллиард сом гаргга дукхагIа а хургйолаш.

1960 шера йола, Лакхехьарча Советага чIоагIъяьйта тIаяхьаш йола СССР Паччахьалкхен бюджета проект: доходашта — 772,1 миллиард соми, расходашта — 744,8 миллиард соми, лоархIам болаш я, хIаьта доходаш расходел 27,3 миллиард сом дукхагIа а йолаш. Укх шераца нийсйича бюджета доходаш 48,8 миллиард сом дукхагIа хул.

Хьалха дIадахача шерашка санна бюджета доходашта боккха лоархIам болаш да, 1960 шера 700 миллиард сомал дукхагIа, е бюджета ерригача доходех итт дакъа дича царех нийс даькъал дукхагIа хургдола социалистически боахамгара доагIа пайдаш. Паччахьалкхен бюджета доходашцара бахача нахагара йоахача налогий удельни вес, 1959 шера хиннача 7,8 процентагара 1960 шера 7,4 процентага кхоачаш кIезигагIа хургья.

СССР-а Паччахьалкхен бюджета 1960-ча шерара расходаш 744,8 миллиард сом хургйолаш проект оттаяь я. Халкъа боахам дегIабоалабарга дIадахийта лерхI 327,8 миллиард сом, социально-культурни гIулакхашка — 247,4 миллиард сом, мехка оборонага — 96,1 миллиард сом, паччахьалкхен управленега — 11,1 миллиард сом. Капитальни вложенешка, оборотни средстваш тIаккхетарга, кхыйолча затраташка, бюджетни ассигнованеел совгIа, предприятейи организацейи чурча тороний 194,6 миллиард сом ахча дохийт, цудухьа халкъа боахамга дIайохийтача затратий юкъера сумма 1960 шера 522,4 миллиард сом хургья, 1959 шера хинначул 37,9 миллиард сом дукхагIа.

Нов. Гарбузова белгалдоакх боахама а культура а машаре гIирс махулла дегIабоалабеш къовсам а лоттабеш, Советски Союзо укх тIеххьарча шерашка ший герзаца кийчдаь низаши мехка оборонага дIайода расходаши дукхха кIезгьяр. 1960 шерара СССР Паччахьалкхен бюджете уж расходаш хургья 1959 шера хиннараш миссел, 1955 шера 19,9 процент хиннача когаметта 12,9 процент лоацаргда цар бюджете.

1960 шерарча СССР Паччахьалкхен бюджета проекта тIа союзни республикай бюджеташка 387,3 миллиард сом хьожаде лерхI, укх шера хинначарел 43,7 миллиард сом дукхагIа а долаш.

Нов. Гарбузова белгалдоакх, социалистически еррига экономика дIахо а лакхъе лерхIаш, халкъа боахамга дIайохийташ йолча паччахьалкхен ассигнованей керттера дакъа промышленность дегIаярга хьожадеш хилар, эггара хьалха еза-йоккха индустри дегIаярга а хьожадеш.

Юрта боахам дегIабарга 1960 шера дIадахийта лерхI 50,6 миллиард сом, е укх шера план оттаяь хиначул 11,1 процент дукхагIа.

Нов. Гарбузова йоах, наха бахача тIа-тIа а дукхагIа эшаш дола предметаш хилийта йоаккхо а еш, вай паччахьалкхено боккха теркам тIабохийт торговли а торговле организацей болх тоабара гIулакх а дегIадоаладара. 1960 шерара розничник товарооборот хIама ца эшаш 50 миллиард сом дегIайоагIаргья, е 6,9 процент дукхагIа. Торгови сетьи торговле общественни кхачани предприятей оборудовании шеръярга, хIаьта иштта торговле организацей оборотни средстваш дукхагIа хилийтарга дIадахийта хьожаду дукхха рузкъа.

ДIахо йодача хана Советски наьха вахара-хьал а культура а лакхдарах Коммунистически партеи Советски правительстваи еш йола йоакхо а я бюджета тIа хьагуш. Социально-культурни гIулакхашка дIадахийта лаьрхIа 247,4 миллиард сом ахча да бюджета проекта тIа белгалдаькха, из да 1959 шера хинначул 15,2 миллиард сом дукхагIа. ДегIайоагIаш латт дешара гIулакхаштеи, кадраш кийчъяраи, культураи, унахцIено лорарайи, физически культураи, паччахьалкхен страхованенеи обеспечененеи еш йола ассигновани. Болхлойи гIулакхера барийи алапе гIулакх тоадари балха ди лоацдари йистедоаккхаргдолча ханех ССКП ЦК-аи, СССР Министрий Советои, ВЦСПС-ои баьча соцамо белгалдаьха гIулакхаш кхоачашде 14 миллиард сом хьахийцад, цунца бюджета чотах 11 миллиард сом а долаш.

Наьха вахара-хьал тоадеча гIулакхашца, белгалдоакх докладчико, наха чубаха цIенош хьалдара йоккха программа кхоачашъелга а да. Паччахьалкхен планах 1960 шера наха чубаха цIенош хьалдарга 47,7 миллиард сом дIадахийта лаьрхIад. Цул совгIа, предприятей фондехи, хозяйственни организацеша планал совгIа даьча пайдехи, кхыча пайдехи хьахинна 6 миллиард сом а дохийтаргда наха чубаха цIенош хьалдарга. Наха шоай доалахьара цIенош хIалде стройбанкашеи госбанкашеи 4,4 миллиард ахча лургда.

Дукхха а ахчаш дIадахийта лаьрхIад дIахо а коммунальни боахам дегIабоалабарга, городаши, районни юрташкара центраши, болхой поселкаши тоаярга, иштта нах чубахача цIеношта ремонт ярга.

Нов. Гарбузова йоах: СССР Министрий Совето 1960 шера долча бюджета проектаца цхьана Лакхехьарча Советага чIоагIъяйта аьнна, доходаш 672,3 миллиарди расходаш 642,7 миллиарди сом йола 1958 шерара СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашдарах йола отчет а оттаяьй. Доходаш расходел 29,6 миллиард сом совгIа я».

ДукхагIа терко е моттигерча Советий балха

(РАЙОННИ ГАЗЕТА ДЕШАРХОЧУН ЗАМЕТКАШ)

Ховш ма дий къахьегамхой депутатий Советаш эггара йоккхагIа йола къахьегамхой организацеш йолга, моттигерча Iаьдала паччахьалкхен органаш йолга. ССКП XXI съезда решенеш тIа белгалдаь да, предприятей, стройкай, колхозий, совхозий балхашка производство дегIайоалаяра моттигерча торонех бизза пайда эцийтарга, лохехьера хьал творчески хьинар айдарга хадданза хьожаш хила Советаш декхарийла хилар, хIаьта ходадам боллаш а хIара денна а йоакхо е еза цар къахьегамхой вахара-хьали культуреи дегIайоалаяра а.

Къахьегамхой депутатий Советий болх районий газеташ тIа бувцаро доккха новкъостал ду царна парте XXI-ча съездо оттадаь декхараш кхоачашде. Цу гIулакха боагIача тайпара лоархIам бац Наьсарен района «Ленина байракх» яхача газета болхлоша (редактор З. Даурбеков). Из бакъду укх шерах шоллагIча ахшера арадийннача газеташ тIа района боахами культуреи дегIайоалаяра бола Советий лоархIам кхета а беш язъяь материалаш ца хиларо. Юрта боахама темаех, школайи, культпросветучрежденейи балхах йолча газета передовой статьяш тIа партийнийи боахамеи кулгалхошта хьалхашка мара декхараш уттадац, хIаьта моттигашкара Советаш, моттигашка паччахьалкхен органаш шоаш хиларга хьежжа, районерча дерригача гIулакхий хьалхле лелае езаш йоллаше а, вIалла хьоаьяьц.

22 июле кепа техача «Сихде ка бола ялат чуэцилга» яхача йоккхача статья тIа районерча совхозий цхьайолча отделеней балхацара доккхий кхоачамбоацараш гучадаьхадар. Нийса йора статья тIа техниках бизза пайда ца эцарах къахьегама гIулакхаш во вIаштIехьа дахарах кулгалхошта еш хинна критика. Бакъда газето, ше къахьегамхой коллективни агитатори организатори хиларга хьежжа, уж къахьегамхой тIахьехадар, долаш дола кхоачамбоацараш дIадаха. Цу статья тIа ювцаш хиннача хIара отделене бахаш а болх беш а итташ юртийи районийи Советий депутаташ ба, уж каст-каста вIашагIбетталу шоай харжархошца — кхашкарча болхлошца, механизаторашца цар из лоархIамера гIулакх дизза чакхдаккха доккха новкъостал де торо а я. Бакъда, газето совхозий отделеней болх дикагIа вIашагIболла депутаташи, юрташкарча Советий исполкомаши тIахьехац.

«Дика кийчле дешара шерага» яхача, 13-ча августе арадаьннача газета, передовой тIа ювц, дешара шера дика кийчъенна массехк школа, хIаьта школа ремонт еча мела контроль лелаярах Наьсар-Кертерча юкъерча школа директора нов. Азиевнеи, Назрановски школа керда цIенош хьалде аьнна районни Совета исполкома решени йохаярах мельзавода директора нов. Чапановнеи чIоагIа критика а ю.

Бакъда, школаш эргаяхарца дувзаденна царна хьалхашка латта декхараш нийса белгал а даь, статья автора теркам тIабахийтабац кердача дешара шерага школаш кийчъяра балхаца долча керттерча кхоачамбоацарашта, хIаьта уж кхоачамбоацараш дIадахара хьехархойи района общественностьи тIа а хьехац. Ховш ма дий Наьсарен районерча дукхагIа йолча школашка учебни мастерскеш йоацилга, берашта къахьегам безийта, царна говзалаш Iомае моттигаш йоацилга. Цхьайолча школашка йолаш йола политехнически дешар хьеха хьакъоастаяь классаш кхоачамболлаш оборудованешца Iалашъяь яц. Во кийчъяь яр школашта юхера учебно - опытни участкаш, спортивни площадкаш. Районерча школашта эшаш 50 парт дар, хIаьта кхоачам боллаш гойтара пособеш яцар.

Дика ховш ма дий цу тайпара кхоачамбоацараш школашка хилча боагIача тайпара дешареи кхетамеи болх школашка тоабе йиш хургйоацилга. Уж кхоачамбоацараш хилара школай директораш хинна ца Iеш халкъа дешара районни отдели юрташкара советаши а бехке яр. Цу лоархIамерча дешай терко яь яцар газето. Редакце болхлоша иштта теркал даьдацар юрташкара Советаш хьехархошцеи ерригача общественностацеи ахкан каникулаш йолча хана йоагIача тайпара школаш а лерттIа школашкара болх а дIабахьара мел эшаш йола торонаш вIаштIехьаяха декхарийла хилар.

«Ленина байракх» яхача газето советски строительства дешаш вIалла а яздац ала йиш яц. Иштта 29 июле газета тIа кепа теха яр харжархоша деннача наказах Долакха-Юрта тика хьалъярах йола зIамига заметка. 11 июле газето кепа теха яр депутатий хьинарца Пхьилекъонгий-Юрта никъ билларах дувцаш йола информаци. «Юрта Совета председатель Арсамаков ИбрахIим» яхача корреспонденце тIа дувцар Наьсарен-Вокзале тоаяра, хIаьта иштта ду доккхача гIулакха депутатий болча лоархIамах а. Иштта кхыйола материалаш а нийслу газета тIа моттигерча Советий депутатий балхах лаьца дувца гIерташ.

Бакъда, Советий балха юкъера керттера дар теркал дац редакце болхлоша — района боахами культуреи дегIайоалаяра цар бе безаш бола организаторски болх.

Наьсарен район — юрта боахама дукхха доакъош дола район я. Цудухьа къаьстта доккха декхар тIадож юрташкарча Советашта совхозий болх тоабара. Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо чIоагIъяьча юрташкарча Советий положене маяххара, юрташкара Советаш декхарийла я хадданза, масса а оагIорахьа совхозашта новкъостал де, кхашкара а хьайбашкара а йоахаш йола продукташ дукхагIа хилийта къахьегама овсарле лакхъелга а къахьегама дисциплина чIоагIъелга а тоаде, юрташка бахача наьха вахара-хьал дIахо тоаде. Юрташкара Советаш отделенештеи, бригадаштеи, фермаштеи юкъера социалистически яхь йоаржаяра организатораш хила езаш я, хIаьта цул совгIа юрта боахама Iилманна карагIдаьннар дIадоаржадара дикагIабарий опыт шерра балха юкъейоалаяра новкъостал де а декхарийла я уж.

Укх шера Наьсарен районерча совхозаша ка бола ялаташ кIезига даьхад, хьажкIаши коартолаши гидуаргаши чуэцара болх во вIашагIбеллаб, ялат а кхыйола юрта боахама продукташ а йоаю. Каст-каста дувц районни газето уж кхоачамбоацараш, цхьабакъда, районерча юрта боахама балхашта юкъера кхоачамбоацараш дIадахара депутаташи юрташкара активи тIахьехац.

Моттигерча Советий сессешкеи заседанешкеи каст-каста дувц юрта боахама дешаш, хIаьта совхозий лоархIамегIа йолча участкашка болх беш депутаташ, боахамеи, школайи, культурно - просветительни учрежденейи балхашка хьожаш йола масса хана а болх беш йола комиссеши я. Бакъда, «Ленина байракх» яхача газета тIа цу дешаех йола материалаш кIезига хул. Советий решенеш мишта кхоачашъю, харжархой декхараш депутаташа мишта кхоачашду, депутаташа производстве болх мишта бу, хIаьта масса хана а болх беш йола комиссеш мишта хьож шоай балхага — уж дерригa дешаш дувца декхарийла да районни газета. Уж дешаш дувца а моттигерча Советий болх тоабара чIоагIа новкъостал де а торо йолаш да газета. Белгалде дезаш да Наьсарен районерча моттигашкарча Советашка херж 400 депутат хилар — из боккха низ ба, хIаьта цар хадданза лоархIам бе беза.

Района юрта боахама болх лерттIа ца лелара керттерадарех бахьан да болхлой къахьегама дисциплина во хилар. Цу гIулакха чIоагIа новкъостал де декхарийла а йоккхий торонаш йолаш а я моттигашкара Советаш.

Культпросветучрежденей балхах йола заметкаши информацеши каст-каста нийслу газета тIа. Цхьабакъда, газета болхлошта цу организацешта кулгалде дезараш Советаш йолга кхета а деш культурно-просветительни болх тоабара уж тIахьехац.

Культура учрежденешта хьалхле лелаелга чIоагIа ледара лел Наьсарен районерча моттигашкарча Советашка, цудухьа ССКП XXI-ча съезда решенеш, совхозий ворхI шера йола план наха йовзийтилга, юрта боахама дикагIбарий опыт йоаржаяр мела леладу.

Уж лакхехьа мел дийца кхоачамбоацараш дIа а даьха моттигашкарча Советий болх а цар декхараш а мадарра дIадовзийташ района боахами культуреи дегIайоалаяра уж оарцагIа яха декхарийла да «Ленина байракх» яха Наьсарен района газета.

Н. ИВАНОВ.

ЛЕНИНГРАД. Оптико - механически заводе хьаяьй вай мехка эггара йоккхагIа а 2600 миллиметр шера кизга долаш а йола телескоп. Из СССР Iилмай Академена чуйоагIача Крымски астрофизически обсерваторе оттаергйолаш а цига седкъашта юкъерча моттигашка хулаш йола ядерни процессаши, Сигалеи, Бутти, Маьлха система планеташи Iомаеча цунах пайда эцаргболаш а я. Телескоп хьаяьй хIанзарча автоматиканеи телемеханиканеи тIехьара гучаяьнна говзалаш тIа а ухийташ. 70 тоннага кхоачаш деза дола цун кхеста дакъа кнопка тIа пIелг тоIабича кхест.

ХIанз телескопа юхедиса балхаш чакхдоахаш а цхьадола доакъош цхьан оагIорахьа дезагIа-дайгI хургдоацаш нийсдеш а латт.

Сурта тIа: телескопа сурт.

П. Федотова сурт. ТАСС фотохроника.

Америка хьоаяь 13 ди

Никита Сергеевич Хрущев США хиннача сентябрерча 13 дийнахь из вара гIулакха къаьстта уйла тIаяхийта хилар американцаш. Н. С. Хрущев мел хиннача моттигех дола хоамаш дора Iурра денз бийса яххалца телевиденеи радиои гIолла. Iуйрийна, сарахьа, дийнахьа арадувлача дукххача газетий хьалхарча оагIош тIа доккхача алапашца язъяь хулар цу деношка эггара чIоагIагIа вовзаш а лоархIаш а волча сага тайпан цIи— Советски правительства керте латтачун цIи.

Н. С. Хрущев США-рча моттигашка хулаш цунца хилар 300 совгIа корреспонденташ, комментатораш, кино а телевидене а оператораш, фоторепортераш. Цхьабакъда, цунца хила безам хиннарех сийлен пропускаш кхача ираз хинна доккха доаца дакъа дар из. ХIара городе царех дIабетталора кхыбола бIаьш корреспонденташ. США паччахьалкхен секретара помощника Бердинга баьча хоамах Н. С. Хрущев США хилар дувцаш хинна пропускаш енна нах 2500 саг вар. Кхыметтел США санна долча мехка а ца хинна хIама дар из. Цар тешал ду СССР Министрий Совета Председатель варца американски халкъ чIоагIа безам болаш хинна хиларах.

ВIашагIкхийттача Штаташка Н. С. Хрущев хулаш цунца хиннача корреспонденташта юкъе бар советски журналисташ а кинои телевиденеи болхлой а. Цу исторически гIулакха тешаш хила, Советски правительства керте латтар американски халкъо безаме тIаэцар бIарга дов ираз хилар тха.

Дукхха ха яккханзар оаха ВIашагIкхийттача Штаташка — дерригаши кIира мара. Иззал боккха мохк кIезига-дукха а бовза кIезига ха я из. Цхьабакъда, Н. С. Хрущев цига хиннача цу деношка американски халкъа дог доастаделча санна дар. Цунна дагадоаллари из хьийжари къаьгга гучадаьлар. МоллагIа долча деношка зе ца луш дусаргдола дукхадар бIаргадайр.

* * *

Эггара тIех хоаделар тхона Советски Союз йовза американски халкъ чIоагIа безам болаш хилар. Американа Советски Союз керда гучаяьлар, нагахьа санна иштта ала мегаргдале.

Дукха ха яьккхай американски халкъо шолха гIулакх лоаттадеш: цхьан оагIорахьа, боаца коммунистически кхерам тIатувсаш, шоллагIча оагIорахьа США экономика, Iилма, техника хьакъехьа гаьнна дIахьалха яьннай, Советски Союз цIаккха а шоашта тIехьакхувргйоацаш, яхаш. Советски Союза даьха толамаш е вIалла хьоа ца деш дутар е «коммунистически пропаганда» я из оалар.

Иштта гIулакх латтача хана урагIъяхийтар Лаьттан хьалхара говзалца хьаяь советски спутник. Из урагIъяхийтаро харцйир США хьалха латт яха пропаганда. Бокъонца долча бакъдолчун кхетам боллаш уйла е оттабир цо американцаш. Цу сахьата довза даьлар «тамашера» хIама. Эрсий образовани дикагIа вIаштIехьаяьккха хилар, инженераш цар дукхагIа арахецаш хилар, лораша наха ду гIулакх, Америке долчунца нийсде йиш йоацаш, дика, хIаранега дIакхоачаш деш хилар гучадаьлар. США вай художественни коллективаш яхача, вай артисташ лайзача, американцаша детташ хиннача тIоараша хьахьекхар советски культура лакха латташ хиларах цар мукIарло деш хилар. Цу дерриганеша а мугIарех болча американций Советски Союзаца, цун вахарца, цунна карагIдаьннарашца бола безам лакхбир. Дукхханей безам эттар эрсий мотт Iомабе, цу гIулакха йоаггIаш йолча уроках лаьца передачаш е йолайир американски телевиденес. «Са воI дикача колледже деша вагIа, эрсий мотт хьехац-кха цига», яхаш, леткъаш яр тхога цхьа американка.

Н. С. Хрущев США ваха ха гарга эттача а из цига вахача а хана Советски Союзацара американций безам Iалальмате чIоагIа лакхбелар. Тхо, советски журналисташ, Вашингтоне кхаьчача хана эггара хьалха тхога баь хоам бар Бетта тIа байракх а йоаккхаш Советски Союза шоллагIа йола космически ракета урагIъяхийтарах бола хоам. Цу дийнахь ВIашагIкхийттача Штатий столице, хIаьта иштта беррригача мехка а дувцаш хиннар алхха из гIулакх дар. Американцаш тIах аьнна, хIама довзара тIера нах ба. Ше къамаьл дер советски журналист волга хайча цунна баламах кулг а техе оалар американца: «Эрсий ракета Бетта тIа яхай — о'кэй».

Боккхача безамца тIаэцар американцаша Никита Сергеевич Хрущев. Цу деношка Америке хиннача цIаккха а дицлургдац гIозбаьннача наха Н. С. Хрущевга городе Сан-Францискe хаьтта моаршал. Сахьаташ доахаш наькъашка лаьттар Айова штатера фермаш, юхxe гIолла тIехвоалача Советски правительства керте латтачох бIаргтоха а цунга цIенча дег тIара моаршал хатта а гIерташ. Н. С. Хрущев шоашта бIаргавов йиш ца хинна дукхха нах тхона, советски журналисташта, тIаухар советски халкъ шоашта дезаш хилар хьахайта гIерташ. Къаьстта белгалдаккха дезаш да цхьа хIама—оаха цига яьккхача хана хIара ди тIехьагIа дукхагIа безаме хулар вIашагIкхетар.

Советски правительства керте латтар США варца мугIарех болча американцаша дувзар шоашта эггара дукхагIа дагадоахкараш, къаьстта шоашта дукхагIа дагадоаллар — цу визито машар Iалашбергхиларах бола, шийлача тIема ша бошабергхиларах бола тешам а бувзаш.

Бакъда, шийлача тIемо США-е цхьабарашта боккха пайда баьб, хIаьта дукхагI бола политиканаш гIулакха лакх а беннаб из бахьан долаш. Цхьабакъда мугIарех волча американца доккха халахетари зен доал цох. Налогаш йоккхий я яхаш ше леткъаш, (хIаьта иштта дола лоткъамаш США-е эггара дукхагIа хезар тхона), цо кхетаду шийла тIоми цунца дувзаденна дукхха герз хьадари бахьан долаш уж лакхъялар. Бакъда американски пропагандо дукха къахьийгад тIема уйла айе гIерташ. Цхьабакъда мугIарех волча американца кхерам тIатессаб цо. США-е тха хиннача къамаьлех оаха кхетадир, хIанзарча тIемо мел боккха кхерам шоашта тIатосс американцаш тIа-тIа а дукхагIа довза болабалар.

«Советски Союзагахьара тIема кхерам ба» яха уйла мугIарех волча американца керта чу йолла гIийртаб дукххача шерашка. Цхьабакъда Н. С. Хрущева хьалхара даьча къамаьлаша США-е американцашта дIахьекхар царцига венача Сийлахьбоккхача мехка викало цIенча дег чура дувцилга, мехкашта юкъе вIаши латта гIулакхаш тоаде а шийла тIом дIабаккха а дог-уйла йолаш дувцилга. ХIаьта ООН-а Генеральни Ассамблее трибунера СССР-а Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева Советски правительства массане а дерригa герз дIадаккхарах йола предложенеш дIакхайкайича, мугIарех болча американцех дукхха-дукхагIа бараш тийшар: машар бахьан, вIаши машаре дахара тIехьа дог цIена а бокъонца а къовсам лоаттабеш вола саг шоай мехка вена хиларах.

* * *

ВIашагIкхийтта Штаташ шеко йоацаш бIаьхий мохк ба — капиталистически дунен тIа эггара бIаьхегIа бола мохк ба из. Йицлургйоацаш дег чу ювш цун йоккхий городаш, дика наькъаш, говза тоадаь кхаш. Шоай къахьегамца доккхий рузкъаш хьаде ховш дола говза а къахьегам беза а халкъ дах укх мехка аьнна хетадолийт.

Цхьабакъда, цар цецваккхац — ВIашагIкхийттача Штаташка, капиталистически дунен тIа производства боарам эггара лакхехьа латтача цу мехка эггара чIоагIа саг цецвоаккхар да — дукхха а социальни гIулакхаш къоастаданза хилар.

Школашта цIенош а хьехархой а тоъац. Эггара дикагIа йолча кердача техника говзалца яь госпиталаш я, хIаьта шийна цар чу ваха дарба дайта нагахьа мара низ дIакхачац американца. Iалальмате йоккхий промышленни предприятеш яйр тхона. ХIаьта дагадохар Iаьдала статистико беча хоамах а кхо миллион совгIа бе болх боацаш нах хилар. Мехкарча болхлоша Iалальмате доккхий материальни рузкъаш хьаду. Питтсбурге тхона бIаргаяйра кIезиг дукха алапи лакхдар дIадехаш металлургаша цIи дIайоаяь латта домнаши мартенаши. Шоай демократически бокъонех доккхал деш болча цу мехка хIанз а йолаш я рассови дискриминаци. Iалальмате сийрдаьккха я Нью-Йоркера Бродвей яха улица. Цхьабакъда, хьога хоам бу бийсан города цхьайолча районашка аравала кхувш боагIача кагирхой бандаех кхераме да яхаш.

Тамаше да: ВIашагIкхийттача Штатий производства боарам лакх мел лу, цу мехкара социальни гIулакхаш халагIа хулаш хилар.

Иштта эттача хьале уж гIулакхаш тоаде низ дIакхоачаш яц хIанзара капитализм, аьнна уйла керта чу йосс. Цудухьа тамаш е езаш дац Советски правительства керте латтачо даьча къамаьлашка американцаш ладувгIа безам болаш хилар. Цу къамаьлаша къаьгга дIахьекхар социалистически строй толашагIа хилар. Iалальмате чIоагIа уйла тIаяхийта ладийгIар американски халкъо цу къамаьлашка, Никита Сергеевича дийцарех дукххадар кIоаргга дег чу а дижар американцашта. «ДукхагIа бола американцаш цецбоахар, шоаш мадарра шоашта хетараш Хрущева дувцаш хиларо: алхха машарах дийца ца Iеш, дикагIа вахар бахьан, массаней а цхьатарра бокъо хилара тIехьа, кхели деградаци дIадаккхара тIехьа дувцаш хиларо», — яхаш яздаьдар «Уоркер» яхача газеташ тIа обозреватель волча Норта.

* * *

Нахаца вIашагIкхеташ дукха моттигаш хилар Н. С. Хрущева американски лаьтта. Советски правительства керте латтачо къамаьлаш дир США-н паччахьалкхен лакхерча деятелашца, эггара хьалха президентаца Д. Эйзенхауэрца а деш. Никита Сергеевичах беттабеннача наха юкъе бар штатий сенатораш, бовзаш бола политикаш, штатий губернатораш, городий мэраш, эггара боккхагIа бола банкираш, хIама лелалуча наьха викалаш. Царна юкъе бар мехкарча тайп-тайпарча наьха бокъонца бола викалаш. Цхьабакъда царна юкъе бар американски халкъа дукххача наьха викалаш шоаш ба яха куц оттаде гIертараш а.

Н. С. Хрущев нахаца вIашагIкхийтта хинначул тIехьагIа городе Сан-Францискe «Марк Гопкинс» яхача отеле американски профсоюзни лидерий группо яь пресс - конференци дагайох сона. Къахьегама Американски федераце — Конгресса вице-президента Уолтер Рейтера корзагIваьнна а дорха а къамаьл дир, хIаьтта хиннача нах вIашагIкхетарах лаьца, вIалла доацараш дага а лувцаш. Цу хана дагаехар сона 8 шу хьалха «Кольере» яхача американски журнала тIа Советски Союза духьал тIом бе тIахьехаш а 1960 шера американски аккупационни эскарца ше Москве хила уйла йолаш а цо язъяь статья. Из вар-кха американски болхлой викал ва ше яьхар!

Цхьабакъда американски болхлошта хийра ба Рейтер санна бола нах. Уж нах царна хийра хилар къаьгга хьахьекхар Н. С. Хрущева цу городе Сан-Францискe американски болхлошца, Де-Мойне дулха комбината а юрта боахама машинашеча завода а болхлошца, Питтсбурге машинаш еча болхлошца вIашагIкхийтта хиларо. Иштта вIашагIкхеташ хиннача цу моттигашка американски пролетариата бокъонца болча викалаша чIоагIа хьакхайкадир Советски болхлошца машаре а доттагIал долаш а баха безам болаш хилар.

* * *

Н. С. Хрущева ВIашагIкхийттача Штаташка даькхача 13 дено бокъонца хьоайир Америка, хIаьта цунца цхьана дерригa дуне а. СССР-а Министрий Совета Председатель США вахар дерригачa дунен тIарча халкъашта чIоагIача машарах, халкъашта юкъе кхоххаденна латта гIулакхаш мелдергхиларах, герз хьаделга дIадоаккхаргхиларах болча тешама сийрда кIерам а хинна дIаэттад.

Е. ЕГОРОВ.

Планеташта юкъерча автоматически станце борта тlара хьакхаьчача фотокарточкашта юххьанца обработка йича гучаяьнна Лаьттан тlара бlаргагуш йоацача Бетта оагlон тlара объекташ белгалъяр. 1. Боккха, 300 километр шера кратерни форд — Москван форд; 2. Москван форда астронавтай залив; 3. Бетта хьалхашкахьарча оагlон тlа хьатlаяьнна Южное яхача форда йист; 4. Циолковский яха центральни гув чубагlа кратер; 5. Ломоносов яха центральни гув чубагlа кратер; 6. Жолио-Кюри яха кратер; 7. Советский яха лоаман дукъ; 8. Мечта яха форд. Сурта юккъе гlолла чакхдоала жlака,— Бетта экватор я; тикилгашца дихьа жlака — Лаьттан тlара хьалхьежача бlаргагуш а ца гуш а долча Бетта доакъой доазув да. Гобаьккха жlака а хьекха чуерзаяьй юххьанца обработка еча хана бокъонца яйза яьнна объекташ; такилгашца дихьача жlакашца чуерзаяьй хlанзчул тlехьагlа къоастае езаш йола объекташ; тlадамашца чуерзаяьй яйза йоалаш латта объекташ; вокх юхедисача даькъа тlара хьакхаьчача фотоматериалашта дlахо обработка еш латт. Римски цифрашца белгалъяьй бlаргагуш долча Бетта даькъа тlара объекташ: I—Гумбольта форд; II—Кризисай форд; III—Краевое яха форд; IV—Волнай форд; V—Смита форд; VI—Плодородия яха форд; VII—Южное яха форд.

ТАСС фотохроника.

Бетта тlехьашкахьарча оагlон сурт доаккхача хана планеташта юкъера автоматически станци дlаоттар (аьттехьарча гебагlаша хьахьокх тlайийрза Маьлха зlанараш).

ШКОЛАШКАРА КАНИКУЛАШ ХИЙЦАЙ

Школашка каникулаш хургйола керда ханаш оттаяьй РСФСР просвещене Министерствос: 1959 — 1960 дешара шера денз юххьанцарча а, ворхl шераи бархl шераи йолча а, юкъерча а школашкарча дешархошта гуйранара каникулаш оттаяьй 5 ноябргара денз 9 ноябрга кхаччалца: Іанна йола каникулаш 12 дийнахьа хургья — 30 декабргара денз 10 январага кхаччалца, бlаьстан юхьера каникулаш (городерча школашка) — 24 марта денз 30 марте кхаччалца хургья хlаьта юрташкарча школашка 8 дийнахьа хургья, моттигерча халкъа образоване органаша оттаяьча хана

Цу тайппара хийцай дешархоша аьхки салоlа ханаш а. Дешархоша предприятешка, колхозашка, учебно-опытни участкашка балхаш деш хиларах занятеш чакхйоала ханаш тайп-тайпарча школашка дешар хьехача дешара планашка хьежжа оттаю

1—4 классашкарча дешархой занятеш 31 мая йисте яргья 5-гlча классашкарчар— 4 июне, 6 — 9 классашкарчар — 28 мая: Цул тlехьагlа 5—9 классашкара дешархой декхарийла ба учебно - производственни е юрта боахама практика чакхъяккха. Цхьайтта шера йолча экспериментальни юкъерча школашта йолча дешара планах дешаш йолча 9—10 классашка 25 июне чакхдоал дешара шу: Дийша а яьнна дlахецаш йолча ворхl шера а итт шераи цхьайтта шераи а йолча школашкарча классай экзаменаш 30 мая денз дlайолалу.

(ТАСС).

ОКТЯБРА 42 ШУ ДУЗАЧА ДЕНГА

Октябра сийленца накъа йода коллектив

Йоккхий къахьегама коталонаш а йоахаш накъа йоагlа совнархоза стройуправленена чуйоагlача, Грознерча № 2 йолча кирпични завода коллектив Сийлахь-боккхача Октябра 42 шу дизара. 20 октябре кхоачашъяй коллективо 10 бетта йола кирпишк арахецара план.

Планах завод декхарийла я шера 44,5 миллион кирпишк арахеца, хlаьта из сийлахь декхар кхоачашдаь ца Іеш, планал совгlа массехк бlаь эзар кирпишк арахеца лаьрхlад заводо.

Хlанз завода кирпишкаш хьаеш йолча шин цехо хlара деннеи-буси 140—150 эзар кирпишк арахец. Цхьа квартира йола 15 цlеноош хьалде йиш я цхьан деннеи-буси арахецача кирпишкех. Хlара шерра-шера лакхде лаьрхlа я завод арахецаш йолча кирпишкий дукхал. Цо лаьрхlад 1960-ча шера кирпишкаш арахецилга 47 миллионага дlакхоачаде, шерагара шу массаз дала лакх а луш, 1964 шера 60 миллионага дlакхоачаргья из цифра.

Йолаш йолча производственни мощностех бизза пайда эцарца а производства юкъе механизаци автоматизаци йоалаярца а лакхде лаьрхlад кирпишк арахецилга а кирпишках дlабода мах лохбелга а.

Пресса кlалхара тlаьда кирпишк булташца хьайиелга 1960—1961 шерашка дlа а даьккха, автоматаш оттае а 1960 шера денз котельне, кlор дlа а баьккха, газ йоагае а лаьрхlад заводо. Кирпишкаш йокъаяра режим лелаергйола технически контроль яха аппараташ оттае а лаьрхlад кирпишкаш йокъаеча камерашка. Ужжамо кхыдола болх тоалургбола хlамаш а хьоргда производства юкъе.

Цу лоархlамерча гlулакхашта балха овсарле лакхъергья, арахецача продукце дикал совйоаккхаргья, наьха къахьегам дукха аттагlа а берг-ба.

Хьалха дlаяхача хана а хиннаб завода болхлойи инженерно-технически болхлойи балха овсарле лакхъергйола наькъаш лехаш.

Іалаьмате боккха пайда беннаб ССКП ЦК июньски Пленум хинначул тlехьагlа кирпишкаш йоттача пишкашка дlайха фо дlаувзаш йола вентилятораш йохкаро. ЧIоагlа низкъала дар болхлошта уж йохкалехьа 50—60 градус йовхал йолча пишкашка балхаш де. Хlанз арахьара яр санна температура я пишкашка. Цудухьа болхлоша арахьа санна паргlата балхаш а цу.

Геттара боккха пайда беннаб кlурраца бийда кирпишкаш йокъаеш йола камераш яхкаро а. Кlор боагоча пишкашкара хьаухаш бола кlур турбашка гlолла цу камерашка дlачуух. Цу гlулакхо кирпишкий дикал а лакхъяьй, дlаара а ухаш, фо бlехдеш хинначa кlурах боккха пайда а эцийт.

Деннеи-буси балха овсарле 30 эзар кирпишк лакхъяьккхай тlаьда кирпишк хедзеча пресса юкхе оттаяьча подъемнико.

Уж лоархlамера къахьегама толамаш даьхар дукххача къамех болча болхлоех латта, хьинар дола коллектив я. Барт тайнача коллектива юкъе ба эрсий, нохчий, гlалгlай, тараш, иштта кхыча къамех бола болхлой.

Заводе болх беча 420 сага юкъе 150 кагирхо ва, шоашта юкъе 45 комсомолец а волаш.

Доккхий балха толамаш доах дентгара ди массаз дала балха нормаш тlехкхоачашъеча 1-ча цехерча комсомольцаша а кагирхоша а. Комсомольцаша Сычин Иванеи, Сидоренко Надеи пишка чу етта бийда кирпишкаш хьалйоттара план 170—180 процент кхоачашъю.

Шиъ новкъостел тlехьависац вагонеткаца бийда кирпишкаш пишкашка дlачукхухьаш вола зlамига саг, нохчо Джабраилов Саид-Хьасан. 6 бутт мара бац Джабраилов заводе балха вена. Цу лоацца хана болх дика Іома а баь, сменах 8 эзар кирпишк дlаяхьа езача 14—16 эзар кирпишк вагонеткаца дlакхуьх Джабраилова. Из да 180 процент. ЧIоагlа дукхавеза Джабраилов шиъ цехерча новкъосташта а, къаьстта цеха начальника нов. Тепер Исак Моисеевича а, из дика дисциплина йолаш а шийга аьннар де кийча волаш а хилара.

Иштта цlи хеза ва укхаза кирпишкаш йокъаеча камерчу бийда кирпишкаш дlачуувзаш вола Даудов а, етта кирпишк пишкашкара хьаара а увзаш, хьалйотташ йола Сапралиева а. 110—120 процент кхоачашъю цар балха нормаш.

Дика болх барал совгlа сайрийнарча школе дешаш а ба № 1 йолча цеха болхлой. Царех я пресса кlалхара бийда кирпишкаш хьайеш йола комсомолка Михайлюкова Мария. Марияс балха нормаш хlара денна 130—140 процент кхоачаш а ю, сайрийнарча школе дика а дешаш, 7-ча классе деша а ягlа.

№ 2 йолча цеха болхлошта юкъе а ба дукха цlи хеза болхлой. Царех ва кирпишкаш йокъаеча камерчу тlаьда кирпишкаш дlаувзаш вола комсомолец Кочмарев Василий. Василе балха нормаш 170—180 процент кхоачаш а ю, цул совгlа хьатlадоагlача шера нефтяной институте деша ха кийчлуш а ва.

Балха нормаш 150—160 процент кхоачаш а еш хьинаре къахьегаш ба камера чура йокъаяь кирпишк араувзаш бола нохчий кагий нах Ладуеви Мудаеви.

10 бетта йолча планал совгlа 800 эзар кирпишк 1-ча цехои 500 эзар гаргга кирпишк 2-ча цехои арахийцай октябрь бутт бузача деношка.

Иштта къахьегама коталонашца накъа йоагlа завода коллектив Октябра 42 шу дизара.

Хь. ГАЛАЕВ.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕШ БОАХК

Наурски района «Комсомольски» чхьагlара совхозе комсий бешамашта Іан кийчо еш ба виноградараш. Хlанзале 120 гектар комсаш лаьттах ехкай цар. Дика лел кlотаргий хетолгаш хедадара болх а. Езткъе итт гектар кlотаргий хетолг дlатийдад болхлоша. Цу балхашта хьинаре къахьег У. Ибалаева, Р. Хамсуева А. Иваненко, Н. Исмаилова. 150—200 процент кхоачашъю цар хlара сменни задани.

Совхоз, тlехьа тlайоагlача хана кхы а шеръе дага я ший бешамаш. Укх шера керда 20 гектар комсаш дlайийнай. Хlанз кхы а дlаде комсий сарьгаш нийсдеш ба болхлой.

Октябрьски Цlейна сийна кхо миллион совгlа сарьг кийчбе лаьрхlад цар. Шеко яц барт тайна къахьегаш йолча коллективо из декхар кхоачашдергхилара.

П. МАЗОВ.

АРМАТУРЩИКАШ ХЬАЛХА БА

Доккхий къахьегама толамаш доах Сийлахь - боккхача Октябра 42 шу дузача денна сийленца накъа баха лаьрхlача «Красный молот» завода 13-ча цеха болхлоша. Ханал хьалха, 20-ча октябре кхоачашъяй цар итт бетта план, хlаьта планал совгlа 200 эзар гаргга сома товарни продукци а еннай.

Социалистически яхье доккхий толамаш доах токараша Я. Червина, А. Филатова, М. Ягодина, фрезеровщика И. Кулаверова, слесарашасборщикаша Н. Лукашева, Р. Джафарова, иштта кхыбараша.

Дезача Цlейна сийленца накъа яхара лоаттабу къовсам дlахо хьош я цех.

К. ОЗДОЕВ,
цеха начальник.

ОКТЯБРА СИЙНА

ЧIоагlа къахьегаш ба укх деношка Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводера № 7 йолча установка технологаш. Октябра 42 шу дизара сийна шоаш тlайийца декхараш хlанзале тlехкхоачашдаьд цар.

Балха юкъейоалаяьча предложенеша торо хилийтар установка къахьегама овсарле лакхъе. Итт бетта йолча планал совгlа технологаша Даьхенна дукха эзараш тоннаш мехкдаьтта продукташ еннай.

Хlанз мехкдаьтта чакхдоаккхараша кхы а 500 тонн мехкдаьтта продукташ яла, аьнна, дош деннад. Цул совгlа установка оператораша Іомаяьй кхоалагlа специальносташ.

— Хьалха мотор бехача тха монтерашка кхайка дезар,—йоах установка начальника Петрова. — Хlанз из болх оператораша бе хов цар слесарий говзал Іомаярах.

Дикача толамашца Цlейна накъа болх установка болхлой.

Н. ГЛУХОВ.

ЗАДАНЕШ ТIЕХКХОАЧАШЪЮ

Дукха ха йисаяц Октябра 42 шу диза. Цу сийлахь-доккхача Ден сийна шерра социалистически яхь е йоаржаяь, балха йоккха коталонаш йоахаш боахк Ножай-Юртовски района Кирова цlерахча колхоза механизатораш. Дика балха хьокхамаш гойт тракториссташа С. Татаева, М. Ахухадисиева. Зяба лаьтта оахаш ба уж. Цхьан сменах кхоккха гектар аха езача 4 а совгlа а оах цар. Агротехнико маяххара дикал йолаш хул цар ду оахамаш. Иштта дика болх беш ба прицепщикаш Е. Хацыеви У. Вадуеви.

С. ИСМАИЛОВ.

Духхьала укх шера бlаьсти шоай сомийи комсийи бешамаш 113 гектар шеръяьй «Шалински» совхоза 1-ча отделенерча болхлоша.

Хlанз шерра дlадоладаьд гурахьа гаьнаш дlайогlара балхаш нов. Абубакаров керте латтача сомийи комсийи бешамаш лелаеча бригада. Хlанз 100 гектар хулача лаьттан тlа сомий гаьнаш дlайогlаш ба болхлой. Октябра 42 шу дизара сийна яхье а баьнна хlара сменах йола балха нормаш 140—160 процент кхоачаш а еш къахьег С. Мурадова, С. Сулейманова, Ю. Ибрагимова, Х. Хаджимурадова.

Сихбенна балхаш деш боахк болхлой укх деношка комсаш шелалагlа къайлайоахаргйолаш кийчъяра а. Цига белгалбаьннаб М. Барзукаева, П. Бондаренко, А. Барзукаева. Царех хlаране дийнахьа 250 комсий га дlа а хоадаь кийчъе езача 350—370-нега кхаччалца кийчъю.

Къаьстта дика къахьегарца белгальяьннай Х. Чимаевай звено.

М. ТКАЧЕНКО.

Сурта тlа: Х. Чимаевай звено комсий гаьнаш къайлаяхара кийчо еш йоалл.

Х. Мукаева сурт.

Чехкка дегlабоагlа боахам

Ши шу гаргга ха мара яц Сунженски районера «Заветы Ильича» яха колхоз вlашагlъелла. Цу кlезигача хана дикка дегlабенаб колхоза боахам. Кхыметтел дlаде фу а дацар колхоз вlашагlъеллача хана. Кlезига бар механизатораш, кхыбола тайп-тайпара специалисташ. Кlезига яр юрта боахама машинаш а.

1958 шу долалуча хана деррига 91 бежан мара дацар колхозе.

Дика къахьийгад колхозникаша а нов. Фаргиев Якъуп керте латтача колхоза правлене а юкъара боахам дегlабоалабе гlерташ. Доккхий балха толамаш даьхад колхозникаша къаьстта укх шера.

Планах 600 центнер мара дlадалаца дезаш хиннача 1570 центнер ялат дlаденнад колхозо паччахьалкхенна. Іалаьмате дика хьажкlаш хьалхеяьй укх шера колхозе. Ханнахьа чакхдаьхад полеводчески бригадо гуйранара балхаш а. Планах 350 гектар де дезаш хиннача 400 гектар гурахьа дув кlа дlадийнад цо, хlаьта хlанз планал совгlа кlа дlадувш а я. Иштта дика дlахьу бригадо зябь оахилга а.

Укх гурахьа деррига а бlаьсти ялат дlа мел дувргдола лаьтта аха лаьрхlа я колхоз.

Белгалдаккха дезаш да укх шера колхозо баьца дааргаш паччахьалкхенна дlадалара план 470 процент кхоачашъяр а.

Уж сийлен гlулакхаш карагlдаьннараш хьинарийца къахьийга колхозникаш ба. Царех ба полеводчески бригада бригадир Зангиев Іабдрахьман, цу бригадацара болхлой Галаева Люба, Булгучева Новдаш, Евлоева Марем, трактористаш Галаев Муса, Булгучев Гилани, прицепщикаш Фаргиев Махьмад, Боков Асхьаб, фургонаца болх беш вола Галаев Ювшаl, иштта кхыбараш.

Дика болх барца белгалбаьнна ба баьца даарий бригадацара Хутиев Махьмад, Галаева Зариlат, Галаева Хадишат.

Къаьстта белгалдаккха дезаш да хьайбай боахам чехкка дегlабоагlаш хилар. 1958 шу долалуш 91 мара ца хиннача, хlанз 202 бежан да колхозе. Доахан дика кхабар бахьан долаш дикка лакхденнад шура йоаккхилга а. Шера планах 1600 килограмм яккха езача хlара беттача lаттагара хlанзе а 1670-нел совгlа килограмм шура яьккхай. Октябра 42 шу дизара сийна хlара беттача lаттагара 2300 килограмм шура яккха аьнна дош деннадар хьалхе лелаеча доярка Булгучева Фатима. Сийленца кхоачашду цо из декхар. 14 октябре кхачале 2020 килограмм шура яьккхай Фатима. Шера хlара lаттагара ше йоаккхаргья аьнначул совгlа 300 килограмм шура яккха лаьрхlад Алиева Паьтlамата а.

Хьайбашта шортта доакъар lалашдаьд колхозо. Лаьттахъеллай 900 тонн силоса, кхоачамбалла йол а гlадамаш а кийчдаьд. Дlахо йодача хана хьайбай боахам дегlабоалабара махулла чехкагlа механизаци е а турбашка гlолла фермага хий lочудилла а лаьрхlад. Иштта къахьегама толамашца накъа йоагlаш латт «Заветы Ильича» яха колхоз Октябра 42 шу дизара.

Хь. МАГОМЕДОВ.

Цlейна совгlаташ кийчду

ЧIоагlа хьинаре къахьегаш накъа болх Сийлахь-боккхача Октябра 42 шу дизарга Грозненски локомотивни депо болхлой. Хlара денна керда къахьегама толамаш доах цар.

Массехк ди хьалха тепловозникаша-ремонтникаша тоа а баь арахийцаб «ТЭ-3» яха тепловоз. Из тоабеш дукха балхаш де дезаш хиннадале а нормах 28 сахьат ха йоагlача 19 сахьата мара ремонт еш лаьттабац из. Хьинаре къахьег паровоз тоабеш текущи ремонт еча а котельни а цеха болхлоша, цар лерхl из паровоз 7 ноябрга тоабаь а баьккха арахеца, из оттаяьча заданел тlех хургба. Дика къахьегама овсарал йолаш балхаш ду укхаза слесараша Мурзаев Абуязита, И. С. Воронкова, котельщикаша П. А. Долгих, Л. Толстова, тепловозникаша А. М. Мельникова Н. В. Проценко, иштта кхыбараша а.

Доккхий балха толамаш доах машиниста Боков Сулеймаи, цун помощника Б. И. Черниковеи. Цар шоай сменах шиъ беза мухь тlабола поезд дlа-юха йигай, царца нормал тlех 2100 тонн халкъа боахама мухь а хьош. Шаккха а поезд технически скоростел хlара сахьата 4 километр сихагlа а югаш йигай.

Цу дийнахьа машиниста В. С. Кособрюховее цун помощника А. З. Зуевеи дlайигай 3400 тонн мухь тlабола поезд, нормах 1500 тонн йолча метте. Планал тlех хlаране цхьацца эзар тонн мухь бихьаб шоай поездашца машинисташа В. И. Рябуха, В. И. Сальне, С. Г. Исакова, Н. П. Мишина.

Г. АНОХОВ.

Дезача ден сийна

Ханнахьа хьажкlаш чуэцар, уж паччахьалкхенна дlаялара план кхоачашъяр боккха лоархlам болаш гlулакх долга а ховш, хlанз дика эттача хана цхьа сахьат зехьа ца дохийташ, къахьегаш ба «Октябра 40 шу» яхача совхоза Тlой-Юртарча отделене болхлой.

Хьалхара моттиг лаьца хьайоагlа Хучиева Рукъет керте латта звено. ГайтовгlарЗалеи Паьтlаматеи, Хучиева Шариlатеи, Горбакова Хьаваси, иштта кхычар 150 процент кхоачашъю сменни норма, вешта аьлча, дийнахьа 400 килограмм хьажкlаш чуэца езача цар хlаране 600 килограмм чуэц. Цу звенона бригада карара-кара тела Цlе вымпел еннай.

Октябра сийна шоаш тlайийца лаккхера социалистически декхараш ханнахьа кхоачашдара, Хучиева Рукъета звеноца яхье а баьнна, халоатто ца къовсаш, къахьегаш ба Яндиев Хьасанеи lумаров Ахьмадеи кулгалду звеной членаш а.

Х. ДУДАРОВ.

Царех оал доттагlий

Хоза гуйра я Карабулаке латтар. Шолжа йисте гlолла хьалъяда сомий бешамаш. Цlаккха йицлургьяц дунен халкъашта юкъера доттагlал, машар чlоагlбара боккха кхаъ баьаш ена из хоза гуйра цигарча колхозникаштеи «Сунжнефть» управлене болхлоштеи. Укх шера ший бlаь шу далара ди дезду Карабулако. Нийсса бlаь шу хьалха, къамашта юкъера моастагlал совдаьлча дика хеташ хиннача паччахьа правительствос гобаьккха йоккха сангар а яьккха Шолжа йисте йиллай из казакий станица.

Дlадахад бlаь шу... Кхыдола вахар да хlанз станицера дар. 1955-гlча шера ялхлагlча декабре партен ткъоалагlча съездо ший болх дlаболабалехьа хьалха мехкдаьттан кlедж техар номер ялхайтта йолча скважино. Цу хана денз довзаргдоацаш хувцаденнад станица сибат.

Юрта йисте дегlаенай нефтяникий хоза городок. Цига да шозза вlаштlара даь цlеноош. Городока юккъе строителаша хьалдаьд культуран Цlа, хьалъяьй общежитеш.

Хоза хиларгахьа хувцаенна lийнаяц станица. Советски lаьдал латтача укх шерашка чlоагlа дегlаденад бахархой хьал-торо. Цигарча Кирова цlерахча колхозо укх шера тlабена пайда кхо миллион совгlа сом ба. Мехкдаьттан промыслашка цхьа барт болаш къахьегаш ба эрсий, гlалгlай, нохчий. Царна юкъера дар да боккъонца дола доттагlал.

Догlа а делхаш, кхаьлача цхьан дийнахьа тхо хилар Карабулакерча мехкдаьтта промысле. Догlо тlоадабаьча новкъа хала йодар машина. Хулаш латтача сайрено дика хьатойтар Шолжа довкъий босешка йоагаш йола лаьттагlара хьалъара ухачэ мехкдаьттан газах йоага цlи.

— Дlа, lалхан-Чурта берчу, шин аргlа юкъе я Мальцев Михаил Васильевича буровой вышка, — аьлар сона юхе вагlача участкови геолога Иван Кузьмича Сидельниковс. Вай республике дикагlа йолчарех цаl я из. Мальцева бригада я бурув тохилга сихдар дlадоладаьр. Нохч-Гlалгlай мехка ейза ца lеш, гаьнна кхыча республикашка а цlи хеза я из бригада. Цига болх беш ба шоай болх дика бовзаш бола мастераш. Цlаьхха гола а теха цхьан вышка юхе тормоз а енна шоферо соцайир машина. Прожектораша сийрдаяьккхаяр гобаьккха илла моттиг. Хьахозаш дар бурув деттача трубаша ду таташ. Ди а бийса а ца къовсаш болх беш я из бригада. Цига болх беш йоаллар бурильщик Михаил Кандратьевич Дмитриев керте латта смена. Юкъерча дегlара, шера белаж йолаш волча Дмитриевс бурув деттача скважина лоаме тlа хьал тlа а этта, аьлар:

—Тха смене дика болх беш ба вышка лакхехьа болх беш вола Любенко, слесарь Буравлев, лаборантка Ахметова Люба, дикагlа бола болхлой Сукиев Яхьяи Султыгов Махьмади...

Эггара хьалха тха бlаргкхийтар Сукиев Яхьяйх, вибрационни цаца юхе воаллар из. Шера белаж а йолаш, декъача дегlара вола Яхьья бlарг тlара ца боаккхаш хьежаш вар глиномешалка балхага. Атта боацаш а, бехктокхаме а болх ба цунгара бар. Цо кийчъеча дилла дикалга хьежжа мара дlагlоргбац бурув тохара болх. Нагахь санна из гlалат воале, дилла удельни дозал эшшача беса ца хуле, атта авари хила тарлу. Цудухьа цу балха тlа из ца бовза саг оттавац.

Дукха лаьттар тхо Яхьяй балхага хьежаш. Говза лелайора цо ший бе яьхка инструменташ. Глиномешалкачу цо дlачу бохкар «гематит» яха цу гlулакха лелабу къаьстта бола топпар.

Балхах мукъа йолча цхьан минута тхоца къамаьл дир Сукиева:

— ХьалхагIа глиномешалка йизза топпар чубоххара цхьа сахьат ха езар, — аьлар цо. Дукха уйла йир аз мишта вlаштlехьа даргда-теш из ха лоацъе, яхаш. Цкъа сона дага дехар шлангах штуцер йолла. Доккха хlама а дац из, цхьабакъда глиномешалка хьалйизара ха кхозза лоац-м елар.

Дукха тайп-тайпара балхаш даьд Султыгов Махьмада буровой болхло хилалехьа. Шlадахача шера цо болх баьб машина наькъа тlа.

Цкъа цунах кхийтар Яхьья.

— Миштад хьа гlулакхаш. Махьмад? — аьнна хаьттар Яхьяс, — дукха безий хьона машин - наькъа тlара хьай болх?

— Башха дукха а безац, — аьлар Махьмада.

Цул тlехьагlа шийна балхах мукъа йолча хана Махьмад дукхаза а хиннав вышкаш йолча. Хоза хетар цунна меллашха ка а етташ дикка сомал дола аьшка труба лаьттах lочу йодаш яйча.

— Іомалургбий-теш сога из болх? Атта дац буровика говзал Іомае:..

Яхьяс гlадваха дош делар из говзал Іомае цунна новкъостал де.

Иштта балха вера 87-ча буровой вышке керда болхло Султыгов Махьмад. Боккхача безамца Іомавора из кердача говзалга. Цунна хьехар трубобур миштa вlашагlъеллай.

—Дика хьажалахь! — оалар кертерча бурильщика Дмитриевс.— Иштта хьабоаккх свеча, тормоз иштта дlачlоагlъю.

Дукха ха ялалехьа Махьмадах говза а дика а болхло хилар. Ший де деза балхаш сиха даь воалар Махьмад, цо кхыметтале новкъостал дора лаборанткашта. Топпар хьа а ийце тахка оттар из. Цо йоакхо йора балха моттиг массайолча хана лостам болаш хилийтара. Шийна ца ховр хатта Яхьья волча водар из. Шоаш салоlача хана, мехка арадувла кердадараш дlа-юха дувц цар.

— Ма дика гlулакх да-кха — Никита Сергеевич Хрущев машара гlулакх чlоагlде Америке вахар, — оалар каст-каста къонача болхлочунца Махьмадаца ше къамаьл деш коммуниста Сукиев Яхьяс. — Хlанз теша мара дезац вай дунен тlа чlоагlа машар оттаргхиларах.

1944 шу хьатlакхаччалца Советски эскаре хиннав из.

Дукха беза Яхьяйна машар. Ворхl бер да цун. Воккхагlа вола кlаьнк lийса укх шера школе деша хайнав. Цкъаза Яхьяс дувц Атбасаре волча хана ремонтно-механически заводе ше вагранщикал болх бар. Ялхайтта благодарность а сийлен грамоташ а яьхай цо цига балха волча хана.

Каст-каста заводера заказ дора эрий даьдача лаьтташ тlа ехкача совхозаша. Уж кхоачашдеча хьалхле лелаеш хулар Сукиев Яхьья.

Цlаккха а дицлургдац Яхьяйна а кхыболча болхлоша цхьана «Эрий даьда лаьтташ карадерзадарах» — яха медаль шийна енна ди.

1957-гlча шера из дlайийцар парте кандидаталла. Дlадахача шера парте членалла вахав из.

Ший тхьамада — Яхьяс дувцачох сакъердалуча Махьмада чlоагlа безам ба цоах тара хила.

Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически Революце 42 шу дизар дездеча денга доккхийча къахьегама толамашца накъа боагlа уж.

Из доккха цlей дезде Карабулакера къахьегамхой улица юкъе гlолла демонстраце болхача хана эрсашца а, гlалгlашца а, нохчашца а хургва ши доттагlа — Сукиев Яхьяи Султыгов Махьмади.

Цар цlаькха а дlахьокхаргда, иштта иразе вахар деннача хьамсарча партена шоаш мутlахьа хилар а, коммунизма кlоарггача идеяшта шоаш чlоагlа раьза хилар а.

В. КУКСОВ.

* * *

Сурта тlа: Сукиев Яхьяи (аьрдехьа) цун доттагlа Султыгов Махьмади.

В. Куксова сурт.

Парте йоакхонна нийса жоп лу

ЧIоагlа раьза хиларца тlайийцар Веденски райпромкомбината коллективо «бахача наха эшаш дола культурно-бытовой тавараш дукхагlа а дикагlа а арахецара» ССКП ЦК-и СССР Министрий Советои араяьккха постановлени.

— Цу боккха лоархlам болча документо хьахьокх вай езача парте бахача наьха чlоагlа йоакхо елга, — йоах комбината механика нов. Мусайханова.

Болхлошта юкъе шеръеннай цlейна хьалхара социалистически яхь. Дика къахьег пилорамщика С. А. Хадашева, тракториста К. Кагирова, столяра Ш. Абазатова, иштта кхыбараша. Царех хlаране 140—150 процент кхоачашъю балха норма.

Парте еча йоакхонна шоаш жоп луш наьха хьашташ lалашдеш йола комбинат хьалъелга сихде лаьрхlад болхлоша. 20-ча октябре хьалъе йолаяьй комбината мастерскеш, хlаьта керда шу долалушше а уж йистеяха дош а деннад болхлоша.

Шоай дош сийленца кхоачашде лаьрхlад цар.

Б. НОВОСЕЛЬСКИЙ.

Доазол дехьара

Английски общинай палатера пренеш

ЛОНДОН, 28 октябрь. (ТАСС) Селхан делкъел тIехьагIа общинай палате дувца доладелар королевас троне дань къамаьл. Пренеех ше къамаьл деш, лейбористски парте лидера Гэйтскелла дийцар королевас арахьарчу политика хьакъехьа ший къамаьла тIа аьннар. Паччахьа дань къамаьл совещани гулъяра хьакъехьа цхьаккха хIама ца хьоадеш хилар ше кхетадац аьлар цо. «Iалальмате чIоагIа лоархIаме да правительствай эггара керте латтарий совещани махулла чехкагIа хилар. Из совещани хилча, дуне декъаш дола гIулакхаш къоастадара хьакъехьа дикка хIама карагIдаргхиларах тешаш да тхо», — аьлар Гэйтскелла.

Оппозице лидера дIадийхар, Англе премьер-министра Макмиллана правительствай керте латтарий совещани гулъяра хьакъехьа правительства лаьца никъ, хIаьта иштта цу дешах лаьца хинна переговораш, къаьстта Германе Федеративни Республика канцлерца Аденауэрцеи Франце президентаца де Голлацеи яь переговораш палатага дIайовзийтар.

Цул тIехьагIа къамаьл де дош ийцар премьер-министра Макмиллана. Правительствай эггара керте латтарий совещани геттара чехка гулъянза яргйоацаш хиларах Гэйтскелла белгалдаьхараш а дийца, премьер-министра аьлар: «Сона хетачох, укх палате мел вар тIехьахургва Iалальмате чехка дунен халкъашта юкъера къал тоадара а кхохкам мел бара а». Цхьабакъда, Макмиллана тIатехар, из гIулакх де йиш яц малхбузерча паччахьалкхенаша «дунен тIара кортамукъал шоаех тийша йола» союзаш дIаяхара чотах, аьнна. «Великобритане декхар латтац шийга аьннар деш тIехьаоттарах, цун декхар латт сийлен барт беча шийна доаггIа дакъа лацарах», — аьлар премьер-министра.

Правительствай эггара керте латтарий совещани яра дешах лаьца хьалхехьа а яьча переговорий чулоацам бувца тиганзар премьер-министра. Цхьабакъда, цо тешам белар палатана Великобритане правительство «йича бакъахьа хургйолча хана, чехкагIа» из совещани яр ловш хиларах.

Английски премьер - министра аьлар, правительствай эггара керте латтарий дуккха совещанеш хургья, аьнна, хет шийна, хулаш-хулаш цхьаннена тIехьа шолагIаяр а хулаш. «Со теш оаха барт бергхиларах, барт бе а беза».

Эйзенхауэра пресс-конференци

ВАШИНГТОН, 28 октябрь. (ТАСС). Тахан укхаза президента Д. Эйзенхауэра пресс-конференци хилар. Цига цо аьлар, СССР-а дакъа а лоацаш правительствай эггара керте латтарий совещани ялехьа малхбузерча правительствай керте латтаращца цхьана хьалха а санна хьаштдолча ханеи хьаштдолча моттигеи вIашагIкхийтта цхьа никъ лаца кийча ва ше.

Эйзенхауэра яхачох, Англе, ФРГ-а, Франце правительствай керте латтараш а иштта вIашагIкхета раьза хилар декабрь бутт юкъе кхаьчача. Малхбузера паччахьалкхенаш декабрь бетта юккъе иштта йола совещанеш е «кийчъялар» дий из аьнна, шийга хаьттача жоп дала тиганзар президента.

ВIашагIкхийттача Штаташка болат лоаладеча промышленноста болхлой забастовка я. Укх деношка забастовка яьраш президента Эйзенхауэра салоIача тIаь тIа бахар, Тафта-Хартли яха закон укх забастовка юкъе ма доаладе яхача плакаташца.

ХIаьта а, хьагучох, президенто Тафта-Хартли законаца Юстице министерствога аьннад, металлургий забастовка соцаеш йола кхел яйта судага, аьнна.

Сурта тIа: забастовка яьраш шоай плакаташца.

Ассошиэтед Пресс сурт.

Нидерланды. Амстердаме нах чу бахача цIеной проблема — эггара калагIчарех я. Цхьаццабараш Амстердаме гаьна йоацача гаванеш «хи тIарча цIеношка» бах. Дукха ха йоаццаш муниципальни хьакимаша распоряжени еннай «хи тIарча цIеной» даьшка гаванера уж цIенош дIадаха, аьнна.

ХIанз «хи тIара цIенош» Амстердама каналашка дIаккхувлаш да. Цу цIеной даьшта дукха халонаш духьала ювл хий, электричество, кхыметтел чу-ара вала моттиг яц. Шоашта го йиш я шоана сурта тIара: лоамий а оттабаь ший цIагIа чуйоалаш латта кхалсаг.

АНП фото сурт.

США Компарте заявлени

НЬЮ-ЙОРК, 28 октябрь. (ТАСС). США Компарте национальни исполнительни комитета ше печата викалашка еннача заявлене тIа ВIашагIкхийттача Штатий правительство тIахьех Куберча гIулакхашта юкъе лелхилга дIадаккха а американски территоре тIара кубински контрреволюционераша ду гIулакхаш соцаде а.

„Дунен халкъашта юкъерча гIулакхий кхохкам мелбеча новкъа ловза керда гIа"

ПАРИЖ, 29 октябрь. (ТАСС). Къахьегама ерригъюкъарча конфедераце хьалхле лелаераша Советски правительства керте латтар Н. С. Хрущев Франце гIоргхилар дунен халкъашта юкъерча гIулакхий кхохкам лаьгIбеча, дунен халкъашта юкъе къовсаме латта гIулакхаш машаре къоастадеча, дерригача мехкий халкъий хьашташта мадеззара массане а дерригa герз дIадаккхара новкъа ловза керда гIа хиларах тарра къоабалдеш заявлени араяьккхай.

ПИСАТЕЛИЙ СОБРАНИ

29 октябре собрани хилар РСФСР писателий Союза Нохч-ГIалгIай отделене. Цига гулбелар нохчий, гIалгIай эрсий писателаш, поэташ, иштта республикански газетий редакцей, Нохч-ГIалгIай историеи, меттеи, литератураи Iилма-тохкама института, республикански книжни издательства, радиокомитета болхлой. Собране дийцар дукха ха йоаццаш РСФСР писателий Союза Нальчике хиннача выездной бюро заседане балхах.

Собране гулбеннарашта Нальчике вIашагIкхийттача Къилбаседа Кавказа республикашкарчеи областашкарчеи писателаша къоастадаьча дешаех къамаьлаш дир цу заседане дакъа лоацаш хиннача нохчийн гIалгIайн писателаша А. Хамидова, Б. Зязикова, Н. Музаева, Дж. Яндиева. Цар белгалдаьккхар выездной бюро заседани Къилбаседа Кавказа къамий литератураш дегIадоаладара чIоагIа лоархIам болаш хилар. Цох тара къамалаш даьраша дийцар нохч-гIалгIай литературацара кхоатарра къамаьлаш даьраша дийцар литература дегIадоаладареи наькъаш а. Къаьстта теркам тIабахийтар собране таханарча вахарах, заводашка, фабрикашка, кхаьшка хьинаре къахьегача советски нахах дукхагIа яздараи, произведенешта переводаш яра балхаштеи, литература дегIадоаладара хиланза яргйоацача критиканеи.

А. БОКОВ.

Студенташ практике ба

Грозне шовзткъе ялх школе педагогически практика дIахьош ба Нохч-ГIалгIай пединститута шолагIча курса гIалгIай группера студенташ. Безаме дIаболабир цар шоай болх. Цхьаболча студенташа школашка шишша болх бу. Масала, М. Азиева ше практике волча школе класса кулгалхочун гIонча воллаше баскетбольни секци а лелаю. хIаьта студентка М. Ужаховас дуккха сакъердаме хIамаш а хьех ший дешархошта; цкъа стеклодувни заводе а бигаб цо уж.

Шоай болх бовзаш дика дIахьу студенткаша Чахкиева Тамарас, Зязикова Любас, Картоева Хьавас, Муталиева Любас, иштта кхычар.

М. ЮСУПОВ.

Сакъердаме сайре

Шоатта дийнахьа Нохч-ГIалгIай хьехархой училище сийлахь-воккха эрсий поэт Николай Алексеевич Некрасов вай 138 шу дизара сийна хетаяь сайре хилар. Поэта произведенеш ювцаш къамаьлаш дир дешархоша. Джафаровеи Шахгиреевеи йийшар поэта «Поэти гражданини», «Волга тIа» яха стихаш.

Н. А. Некрасова хетаяь ше язъяь стихотворени йийшар нохчий поэта Джамалханов Зайндест.

Хоза яр Н. А. Некрасова «ЦIерамашина никъ», «ХIанад Россе вахар дика?» яхача произведенех лаьца студенташа шоай низаца оттаяь хинна инсценировкаш. Цига дакъа лоацаш бар В. Межидов, А. Эштиев кхыбараш.

Цу саррахьа поэта вахар дувцаш дола документальни кинофильм хьеххар гулбеннарашта. Сайре йистейоаллаш училище директс дика совгIаташ делар из вIашагIтохача хьинаре дакъа лоацаш хиннарашта.

Я. КАГИРОВ.

ФЕЛЬЕТОН

КАМАЬРША ХЬАКИМ

Аххан ди дар. Сигале морхех хIама доацаш цIена яр. Хьежаш сийрда малх а болаш гIийло хьекхаш лоаман фо а долаш Iалальмате безаме этта ха яр.

Цу тайпарча цхьан дийнахьа ший балха кабинете вагIар «Малгобекнефть» НПУ жилищно-коммунальни контора директор Владимир Тимофеевич Ступник хьалхарчеи шоллагIчеи кварталий конторо балха план кхоачашъяра отчеташка хьежаш. Отчетий, дукхагIа долча даькъе, шишша цифрах латтача таьрахьаша хьахьокхаш хиннар чIоагIа безаме доацаш сурт дар: нефтяникий квартираш тоаелга Iалальмате во лелар, болхлой къахьегам во вIаштIехьабаьккхабар, ремонтах дIабода мах чот йоацаш лакха бар, капитальни ремонта план кхоачашъяцар.

— А-хIа-а. Укх гIулакха кIалхар вала никъ лаха беза Iалальмате чехка,— аьнна, цу тIа сецар директора уйла.

Цул тIехьагIа сахьат даьнна хургдацар цIи яьлча санна чехка кхайка хьабоалабаь контора воккхагIа вола инженер. Плетневи капитальни ремонт еча цеха начальник Евстигнееви директора кабинете багIача хана.

— Иштта дIахо бахьа йиш йолаш бац ер болх, деза новкъостий,— доладир ший къамаьл Владимир Тимофеевича. — ЧехкагIа тоае еза фусамаш, кхоачашъе еза планаш, хьалхле лелаеча мутIарех дIатоха еза вай контора. Укх тайпара отчет цIаькха сона духьал йоагIе, гIулакхаш телха хургда вай, са хьамсара болхлой.

Директора аьннар беззаме хьаллаьцар Плетнева а Евстигнеева а.

— Низ бар дергда. КIеззига ког тоIабича:.. йизза порядок хургья, — аьнна, директора салоIам бир цхьанне.

— Дерригa а тхох тийша да. Тхона лайча хургда,— тIатехар шоллагIчо.

«Хозача дешо лакха лоам бошабаьб» яхаш цхьа кица да. Цох тарра новкъостий хозача дешо директора дега чура бала а, керта чура уйла а дIаяьккхар.

— Жи, хIаьта доттагIий! ГIулакх диззе бе доллалаш!

Кхеста йолаелар чарх.

Из «исторически» совещани хинна ши бутт а хургбацар. Бакъда балха гIулакхаш довзаргдоацаш хувцаденнадар. Цифраш хьалхагIа шишша мара хиннаеце, хIанз кхоккха цифр яр. Цар хьахьокхаш хиннар Владимир Тимофеевича безаме хеташ сурт дар. Фусамаш капитально тоаеча хIара квадратни метрах дIабода мах цхьа сом а ши сом а хинна ца Iеш бIарчча 128 сома лохбаьлга гуш дар. Дог гIоздаларца дувца болабелар жилкомхоза кулгалхой: цIенош тоаделга сих а деннад, цига дIабода мах дуккха лох а беннаб, яхаш.

Октябрьски улицах № 34 йолча цIенна сметах капитальни ремонта дIадахийта лаьрхIар 169079 сом дар, хIаьта цига дIадахар 76994 сом мара дац. Цу улицах № 21 йола цIа тоадеча 72960 соми, № 30 йола цIа тоадеча 31764 соми рузкъа кходаьд цар.

Цхьабакъда, яьча ремонта дикалах лаьца цхьа дош алац жилкомхоза кулгалхоша. Дувца а мишта дувцаргда, наха а хозаш, хIанз дукха ха йоаццаш капитально тоадаьча цIеной тховнех ладараш ухаш, тIоадалах пенаш Iаьрженнад, дукхагIа долча цIеношта хьаьха топпар ийттIа а ийттIа Iобежаб, хьо низах дIакъовла велча а тIа ца къовлалуш наIараши кораши хилар а, эггара хьалха бе доллашехьа наIара конаш хьалелхаш хилар а иштта кхы дIахо а. Из шоай дагахьа леладу цар.

Владимир Тимофеевич гIулакха чIоагIа раьза ва. Цу тайпара чехка хIара цIа тоадаь массаза доала, ремонт ерий дегаш ураоттадеш оал цо:

— Варий, тIатаIал, кIантий! Хьахьокхалаш болх мишта бе беза!

Ала моттиг нийсъелча массанена а хозаргдолаш ца аьлча Iелац Владимир Тимофеевич:

— Со массаза а хIара нефтяника сийрдеи дикеи фусам хилара мутIахьа ва. Квартирашка бахараш раьза хилийтара мел эшар ду аз:

Директора дешаш гIулакхаша чIоагIдеш моттигаш нийслу цкъаза. ХIанзчул 1,5 шу хьалха дика капитальни ремонт яьй Чкалова улицах № 63 йолча цIенна (белгалдоаккхаргда вай цу цIагIа Владимир Тимофеевич вахаш хилар). Сметах лаьрхIа 18 эзар сомах е езача 48 эзар сомах капитальни ремонт яьй цу цIенна. Иштта дика кхычарна юкъера хьа а къоастаяь тоаяьй цу улицах № 69 йолча цIагIара цхьа квартира а.

Хьан ю-теш Владимир Тимофеевича из даггара гIайгIа? Мехкдаьтта доаккхача операторий, бурувтохархой дезалий йой-хьогI цо из? Йиц. Цу тайпара къаьстта тоаяьраш тайп-тайпарча кулгалхой квартираш я. Ший гIулакх дика ховш ва Ступник. Цунна хов, кIир тохилга, ийнашта, корашта, наIарашта басар хьокхилга, иштта кхы тайпара зIамига ремонт елга паччахьа чотах доацаш фусамашка бахарий чотах хила дезилга. ХIаьта а, Владимир Тимофеевича команда лу паччахьалкхен чота уж балхаш де, аьнна, цу чу бахарашта дика хетаргдолаш. Иштта камаьрша ва из паччахьа рузкъанна, законах харцахьа дале а, везача сага гIулакх де.

Цхьабакъда, укхаза иштта камаьрша бале а нов. Ступника корадац е рузкъа а е материалаш а Гикало цIерахча участке, Лермонтова цIерахча, «Западная» яхача улицашка бахача болхлой квартирашта планах йоагIаш йола ремонт е.

ХIама карадолча сага гIулакх де деза, Iа цунна даь гIулакх цIаккха а довргдац. Из кхолхленца цIадоагIаргда,— йоах Владимир Тимофеевича ший балха новкъосташка. Со шоана а шо сона а дахалда вай дуне вIашагI мел доалла, воашта ловча камаьрша хила а ца ловча цIаьрмата хила а.

В. ПЕТРОВ.
А. ТИМУРОВ.

Техникера мечени атомаш

ЯРОСЛАВЛЬ. Моторни заводе дизель-мотора деталешка хьожача шерра пайда эц мечени атомех. Цу гIулакха цига вIашагIъеллай радиоактивни изотопий лаборатори. Коллективо хьаяьй продукце дикал, из продукци арахецача цехе чу, къоастае, тарлуш йола дIа-юха кхухьаш йола массехк прибор.

Сурта тIа: лабораторе инженер Иванов Владимир дIа-юха кхухьача, сомал дустача прибораца поршена тIара наштара чкъор мел сома да хьожаш воал.

И. Дынина сурт. ТАСС фотохроника.

Оаха яздаьчун ларах

«ЗУЛАМЕРЧА ГIУЛАКХАШТА ДУХЬАЛ ХАДДАНЗА КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕ»

Иштта корта а болаш «Сердало» газета тIа укх шера, 23-ча августа кепа техача корреспонденцех укх тайпара хоам бу ССКП МагIалбика горкома секретара нов. Аванесова: «Корреспонденце тIа белгалдаьха кхоачамбоацараш хилар бакъ а да, «Ингушски» совхоза парторганизаце из дош дийца а дийца, кхоачамбоацараш дIадоахаргдола наькъаш а оттадаьд».

РАДИОПЕРЕДАЧАЙ ПРОГРАММА

2 ноябре: 7.20 — «Iилмеи техникеи кердадараш» — беседа (эрсий меттала); 8.20 — «Советски космически кхоалагIа ракета» — беседа (нохчий меттала); 8.35—«Америка хьоаяь 13 ди» — статья (гIалгIай меттала); 8.50 — Хоамаши передачай программеи; 9.00—Концерт; 17.00 — Радиоладувгlархой письмоех оттаь передача (эрсий меттала); 17.20 — Мехкдаьттан промышленноста болхлошта передача (гIалгIай меттала); 17.35—Концерт; 18.00 — «Ийдерхой хьашташ дикагIа кхоачашдара» — передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — «СССР Лакхехьарча Совета 3-ча сессе депутата Чахкиева даь къамаьл» (нохчий меттала); 19.30 — Керда хоамаш (нохчийн гIалгIайн меташка).

3-ча ноябре: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — Советски Союзереи доазол дехьареи хоамаш (нохчий меттала); 8.35 — Октябра сийна» — передача (гIалгIай меттала); 9.00 — Концерт; 17.00 — «Мебельщикий дош» — передача (эрсий меттала); 17.20 — Радиоладувгlархой письмоех оттаяь передача (гIалгIай меттала); 17.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала); 17.40 — Концерт; 18.00 — Юртбоахама болхлошта передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.35 — Керда хоамаш (нохчий меттала); 18.45 — «Хьаьнала къахьегам» — очерк (нохчий меттала).

Редактора заместитель
Дж. ХАМАТХАНОВ.

Азерчеи Африкерчеи халкъий дIалургдоаца декхараш доахкараш

Азеи Африкеи йоккхача аренашка къамаш мукъадоахача революцей цIера ала хьувзаш ба. Колониализме низаш вайна гуш кхоачалуш латт. Цхьан хана Iалальмате чIоагIа низ болаш хиннача империй метта шоай лоIамах йола къона паччахьалкхенаш хьахиннай. БIаь шерашка шоаш тIехьадиса латтар дIадаккха а цивилизаце дунен историен юкъе бокъонца шоашта йоагIа моттиг хьалаца а чIоагIо яь я уж. Из декхар кхоачашде промышленни хьакъехьа дегIаяьккха йоккхача паччахьалкхенашкара доккха экономически новкъостал эш царна. «Законах доагIаш а нийса а хургдар кхыча мехкарча эксплуататораша шоаш тоIадаь даьхкача халкъий хьакъах Iоадаьча рузкъан дакъа, цу мехкашкарча халкъий экономика культура дегIайоалаяра, цар вахара-хьал айдара накъадаргдолаш», дегIадахкара тIехьадисача мехкашта деча новкъостала хьисапе юхалоре—аьнна белгалдаьккхар, ООН-а Генеральни Ассамблее хIанзарча сессе ше къамаьл деш Советски правительства керте латтача Н. С. Хрущева.

Ахчан даьша — магнаташа дайхача халкъийга хьаллацара хьакъехьа дунен халкъашта юкъерча трибуне ший низ бола оаз кхы а чIоагIагIа айяьча Советски паччахьалкхено лаьца никъ чIоагIа хьаллаьцар Азерчеи Африкерчеи общественносто. Из дика кхетадеш да. Текха даргдоацаш дукха, 400 шера чухь цу ше дайхача мехкий рузкъа хьарчад колониализмах.

Азереи Африкереи дIадийнар эггара дикагIа хьувкъаш а дуккха лаьттагIара доаха рузкъаш доахкаш а дола лаьтташ шоай доалахьа дерзадаьд колонизатораша. Масала, Марокко французски колонизатораша дIалаьца да дIадийна хIама хула 1 миллион гектар лаьтта. Кхы а халагIча хьал тIа ба шоаш баьхачара дIабахийта хий доацачеи даьссачеи лаьтташка баха Алжире эзараш бола ахархой. Иштта лелхабар бахьан долаш Алжирера ахархой 3 миллион гектар лаьттах баьлар. Кенерча кхо эзар болча европейски колонизаторга моттигерча ши миллион сагага е цига бахача нахах кхоалагIча даькъага кхоачар миссел лаьтта да.

Колониализма сий доацача дерригача историе хана чухь европейски — американски буржуазес дIаIайда рузкъа фаьлгаш тIа дувцаш дар миссел дукха да. Цунах дола бакъдар тахханалца гуча ца доалийташ къайлагIа лоаттаду. Цхьабакъда, цу рузкъах а Малхбоалера халкъаш колониализмо довхарах а лаьца дола хьокхамаш цецвоаккхаш да. ТIом хиннaчул тIехьагIарча пхе шера (1946 шера денз 1951 шерага кхаччалца) англичанаша алхха Малайерча оловахи каучукахи 1 миллиард доллар пайда ийцаб. 1955—1960 шерашка Малайски федераци экономически дегIайоалае оттаяьча пхе шера программах хьожадаьча ахчал лоархIам боллаш дукхагIа а да из. «Малайски каучуко кхаь тIехьений англичанаш бIаьхий баьб..., хIалак хулачара кIалхар даьккхар англичаний ахча, дунен шоллагIа тIом йистебаьлча денз хьайоагIача хана Маршалла планах английски казначейство ийцачул дуккхагIа ахча ийцад английски банкаша,—яхаш язду «Монд» яхача французски газето.

ДегIадахкара тIехьадисача мехкашкара колонизатораша мел рузкъа доаккхаш хиннад дика хьахьокхаш да дунен шоллагIа тIом хилалехьа хьалхагIа английски монополисташа хIара шера Индера доаккхаш хинна 135—150 миллион стерлингий фунташ ахча а. ХIанз а Индера Iалальмате дукха рузкъа дIаIувд английски буржуазес. «Экономик ревью» яхача индийски журнала хоам бу, 1952 шера денз 1956 шерага кхаччалца йолча хана Инде доазол дехьа (кертерча даькъе Англе) дахьийтад доазол дехьарча наха Инде баьккха пайда е девидендаш лаьрхIа 1 миллиарди 75 миллиони рупий, вешта аьлча, республика хьалхарча пхе шера планах хьожадаьча ахчах кхоалагIа дакъа гаргга. Цу тайпара, индийски болхлоша къахьегаш хьабоалача пайдан лоархIам болла дакъа Лондонски Сите магнатий сейфашка дода.

Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоалех лаьца аьлча, укхаза кхыча мехкарча монополей предприятешка хьабаьнна цIаккха юхакхоачаргбоацаш доазол дехьа дIабахийта алхха укх тIеххьарча итт шерара пайда 10 миллиард доллар ба, е вешта аьлча, цу моттигера индустри овлан тIара дегIайоалаеш доккхий толамаш даххал рузкъа да из.

Из пайда дIабахьарах доалаш дац колонизатораша Малхбоален халкъаш довхаш лоаттаду гIулакхаш. Национальни дохода Iалальмате доккха дакъа дIаIовд цар нийса доаца маьхаш деш а. Цхьа тайпа йолча доазол дехьа, дIаккхухьийтача, дукхалга диллача цхьатарра йолча бедалах хIара шера капиталистически паччахьалкхенаша кIезигагIа тел шоаш цу моттиге хьаккхухьа промышленни товараш. Масала, Индонезеи Малайяси цхьа тонн каучуках дунен шоллагIа тIом хилалехьа ийдеш хиннaчул шозза кIезигагIа кIада ийду США-гара. ТIом хилалехьа хиннaчул 68 процент кIезигагIа кIада ийду Французски Экваториальни Африко ше дIаккхухьийтача бедалах; хIаьта Кекеи Уганден 58 процент кIезигагIа ийду. Нагахьа санна Таиланд американски монополей Iаьдала кIалхара а яьнна, цо рынкерча маьхах каучук декха даларе, укх тIеххьарча 5—6 шера 3 миллион бат ахча пайда баьнна хургбар цунна.

Нийса доаца маьхаш дар бахьан долаш бIаьш миллионаш рупеш ахча зенаш хул Индена хIара шера. Дукха ха йоаццаш «Нью Эйдж» яхача кIиран цкъа арадоалача журнало даьча лоархIамех, нагахьа санна империалисташа Индена цо йоххача бедалах боагIаш бола мах теларе. арара тIаккхухьача капитальни оборудованех боагIача маьха лоархIаме дакъа дIадала йиш хургъяр цун дакъа дIадала йиш хургъяр цун ший тороний чотах.

«Империалистически промышленни мехкаш хIанз яьккагIа а дегIадахкара тIехьадисача мехкий рузкъа дукхагIа дIаIувдаш а да 80 шу хьалхагIа хиннaчул; хIанз тхогара ийеча бедалах хьалха тийннaчул 40 кIезигагIа процент мах тел цар, хIаьта хьалха хиннараш а кIезигеи нийсхо йоацеи маьхаш дар... Уж эхь дола гIулакхаш яздаь дешаш корадоагIаргдац цхьанна а словара тIа. Эггара кIезигагIа аьлча а, цу маьхах ала доагIа къоал, нах бовхар, шин континента халкъий бокъонашта духьалара зулам дар уж, аьнна»,—яхаш язду Сире экономиста Мааруф адо - Давалибе.

Европейскии американскии буржуазе Iаьдала паччахьалкхен политика законаца чIоагIдаь дIаоттадаь колониальни бокъонах нах бовхара гIулакх да Малхбоалера халкъаш тIехьадисара а уж къийдалара а бахьанаш. ООН-а эксперташа даьча лоархIамех, цхьан сага сих лаьрхIача национальни доход США-е 1453 доллари Англе 773 доллари яле, Инде 57 доллар, Пакистане—51, Филиппинашка—44, Бирме—36, Индонезе—25 доллар мара, яц из.

Миллионаш, миллионаш болча наха моцали къели тIаоттаяь уж гIулакхаш эхь дола махьар хинна колониализманна тIаотт. ХIанз колониальни тIаьрхой-магнаташ кIезигдукха даьккха а из эхь дIадаккха гIерт дегIадахкара тIехьадисача мехкашта «новкъостал» дарах шерра оттаяь ювцаш йолча программаца. Цхьабакъда, цу программага дIайохийта фондаш Iалальмате кIезига я. Цу тIехьадисача мехкашкара хIанз колонизатораша боаккхача пайдал гаьнна чухнахьа я уж. Кхоачам болаш да ер цхьа хьокхам бийцача а. Iарбий Малхбоалерча Арамко яхача американски компане укх тIеххьарча пхе шера цига баьккха пайда ши миллиард доллар совгIа хилар, хIаьта тIом хиннaчул тIехьагIарча 7 шера американски новкъосталах дерригача Iарбий мехкашка кхаьчар 136 миллион долларал тIех дац.

ООН-а даьча лоархIамаша хьахьокхачох, Америка ВIашагIкхийттача Штаташеи Англеи «колонеш дегIайоалаярга» дIадахийта лерхIача рузкъах тийша Iийча тIехьадисача мехкашка бахача наьха вахара хьал хила доагIача тайпара лакхдала 500 шу эшаргдар.

Малхбузен халкъаша дIадех колонизатораша лоаттаю из йоккха хоарцон Iазапи дIадаккхар.

Колониальни гIаьрахоша колониализм эттача диъ бIаь шера дIаIайда, лочкъадаь рузкъаш юхадалар дIадех цар.

Цунца цхьана тIехьадисача мехкий халкъаша чIоаггIа хьаллоац шоашта цIенча дегца новкъостал деш йола Советски Союза гуманни политика.

Уж мехкаш дукъа кIал оттадара цхьаккха хIама шийх ца доаллаш, царна коммерчески пайдане болча наькъаца деш да из новкъостал.

ХIанз укх сахьата кIезига лоархIам болаш дац Малхбузерча мехкий боахам дегIабоалабеча деш дола Советски новкъостал. Нагахьа санна 1955 шера Азе, Африке, хIаьта иштта Латински Америка тIехьадисача мехкаша СССР-агара 20 миллион сом мах бола капитальни оборудовани ийцаяле, 1958 шера 635 миллион сом мах бола оборудовани ийцар цар. Индена Советски Союзо юхалург денна ахча 2,5 миллиард сом да. Цу мехка доазол дехьара ийдаьча ахчах 15 процент лоац цо. ВIашагIкхийттача Iарбий Республика СССР-о даь новкъостал 1 миллиарди 100 миллиони сом хилар. Мохк промышленни дегIабоалабе дIайохийтача расходий 50 процент лоац цо. Советски Союзо Афганистана юхалург 480 миллион сом деннад. 1956—1961 шерашка цун боахам дегIабоалабе дIайохийтача капиталовложенех 35 процент лоац цо.

Льготаш а телаш, дуккха советски заемаш ийцай Индонезе, Эфиопе, Цейлона, Гвинейски республико.

ТIехьадисача мехкашта цIенча дегца ду советски новкъостал социалистически паччахьалкхенах доаллача гIулакха къаьгга бола хьокхам ба. МоллагIча форманца дале а кхыдола халкъаш лоал оттадар хийра да цу новкъостала. Иштта деча новкъосталца чIоагIало а лувцаш, хьалха колониальни кхычарна кара долчеи мехкий халкъаша тахан ца доаккхе а, кхоана хьадоаккхаргда ахчан даьшкара шоай рузкъа. Исторически нийсхо котъяланза юсаргъяц. Кхы юха а оттаргдоацаш нах бовхаш дола «джунглей законаш» дIадоалаш латтача хана дах вай.

Вл. Ли.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.
Йоккха зал — **«Иртыша акхача берда йисте».**
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1 — **«ЦIимхара кхалсаг».**
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
ЗIамига зал № 2 — берий сеансаш **«На графских развалинах».**
Долалу: 9, 11
«ЦIимхара кхалсаг».
Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.
ЗIамига зал № 3—**«Ткъамаш дола совгIат».**
Долалу: 9.15, 11.15.
«Дон Сезар де Базан».
Долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

«Родина» яхача кинотеатре
Iан зал — берий сеансаш **«Къаьстта тIадилла гIулакх».**
бос бола художественни фильм — **«Юхан».**
Долалу: 11, 1, 3, 5, 7, 9.
Ахкан зал — **Матрос с «Кометы».**
Долалу: 6, 8.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23. ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 2-41-23: редактора зам. — 2-07-01: бехктокхама секретара — 2-25-72: Корректорске — 2-30-91 партийни вахареи экономикан отделий — 2-25-72:

СФ03404. 1918 шерарча 11-ча августа цIерагIа йола типографи. Нохч-ГIалгIай АССР, г. Грозный, Революце проспект, 30/3; Заказ № 6743.